SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Stockholm den 14 juni 2012

R-2012/0648

Till Justitiedepartementet

Ju2012/2515/DOM

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 13 april 2012 beretts tillfälle att avge yttrande över Statskontorets rapport Rätt ersättning till rättsliga biträden – En översyn av beräkningsmodellen för timkostnadsnormen.

Sammanfattning

Advokatsamfundet delar Statskontorets bedömning att de kostnader som de allmänna advokatbyråerna hade, inte längre ska ligga till grund för beräkningen av timkostnadsnormen. Advokatsamfundet avstyrker övriga förslag i rapporten.

Advokatsamfundet delar inte Statskontorets bedömning

- att ersättningen enligt timkostnadsnormen är tillräckligt hög för att täcka de kostnader som advokatbyråerna har,
- att ersättningen dessutom ger ett överskott som medger en konkurrenskraftig ersättning till advokater i förhållande till den ersättning som utgår till domare och åklagare,
- att debiteringsgraden enligt timkostnadsnormen på 72,5 procent är korrekt och
- att den nuvarande metoden för uppräkning av timkostnadsnormen sannolikt innebär att normen blir för hög.

Advokatsamfundet ifrågasätter tillförlitligheten av resultatet av enkätundersökningen, då detta inte överensstämmer med de undersökningar som tidigare har genomförts. Tidigare undersökningar visar att ersättningen enligt timkostnadsnormen inte

Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 STOCKHOLM, tfn 08-459 03 00, fax 08-660 07 79, www.advokatsamfundet.se, info@advokatsamfundet.se

motsvarar advokatens faktiska kostnader och att andelen debiterbar tid uppgår till 65 procent, vilket sammantaget innebär att normen i vart fall är 28 procent för låg.

I rapporten kommer Statskontoret fram till att det inte har varit möjligt att klargöra vilka kostnader de rättsliga biträdena har för sin verksamhet och att sambandet mellan timkostnadsnormen och de rättsliga biträdenas kostnader därför bör överges. Trots detta kommer Statskontoret fram till att den nuvarande nivån på timkostnadsnormen ska utgöra basen för uppräkning av normen till år 2013. Advokatsamfundet anser att det är svårt att följa logiken i Statskontorets resonemang.

Svarsfrekvensen avseende Statskontorets enkätundersökning uppgick till 45 procent. Av rapporten framgår att de advokater som har besvarat enkäten till stor del har intäkter och kostnader, som inte kommer från arbete som rättsligt biträde och som därför inte ersätts enligt timkostnadsnormen. Detta innebär enligt Advokatsamfundet att det inte är möjligt att lägga resultaten i rapporten till grund för en förändring av timkostnadsnormen på sätt som Statskontoret föreslagit.

Statskontoret föreslår att nivån på timkostnadsnormen ska ligga fast på nuvarande nivå, men att omräkningen för framtiden ska ske på annat sätt än som nu görs. Enligt Statskontorets förslag ska löneutvecklingen för domare och åklagare inte längre beaktas vid fastställandet av timkostnadsnormen. I stället ska löneutvecklingen för tjänstemän inom den konkurrensutsatta tillverkningsindustrin beaktas, vilket Advokatsamfundet avstyrker. Det kan konstateras att något underlag för hur detta skulle påverka normen inte finns redovisat i rapporten.

Statskontoret föreslår vidare att ett produktivitetsavdrag ska införas vid den årliga omräkningen av timkostnadsnormen. Advokatsamfundet anser inte att den tekniska utvecklingen har haft någon nämnvärd påverkan på rättsliga biträdens arbete, som kan motivera införandet av ett produktivitetsavdrag. Inte heller i detta avseende kan det underlag som redovisas i Statskontorets rapport läggas till grund för införandet av ett produktivitetsavdrag.

Om regeringen anser att det för framtiden ska finnas advokater i tillräcklig omfattning som är beredda att företräda enskilda måste timkostnadsnormen i stället höjas, så att ett system som tillgodoser rimliga krav på lönsamhet i enlighet med tidigare utredningar skapas.

Synpunkterna utvecklas enligt nedan och följer dispositionen i Statskontorets rapport.

1. Inledning

Advokatsamfundet anser att Statskontorets rapport innehåller en mängd faktafel och därtill är många uppgifter ofullständiga. Redogörelsen avseende gällande rätt, analysen

av den nuvarande beräkningsmodellen samt slutsatserna och förslagen är inte av den kvaliteten att de kan läggas till grund för en förändring av timkostnadsnormen. Advokatsamfundet vidhåller att en förändring av timkostnadsnormen måste ske. Denna förändring måste dock ske genom en höjning av timkostnadsnormen på sätt som Advokatsamfundet har påtalat bl.a. till Justitiedepartementet ända sedan normen infördes, se bilaga 1.

2. Ersättningen till rättsliga biträden – en översikt

Det kan konstateras att avsnitt 2.3 innehåller en blandning av uppgifter. Vissa avser enbart advokater och biträdande jurister, medan andra uppgifter avser jurister i allmänhet. Detta medför att avsnittet är svårläst.

Under avsnitt 2.3.1 anges att det inte finns några uppgifter, som anger vilken inriktning en enskild advokat eller biträdande jurist har. Denna uppgift är enbart korrekt vad avser de biträdande juristerna. När det gäller advokaterna förhåller det sig emellertid så att de allra flesta advokater har angivit en eller flera verksamhetsinriktningar i Advokatsamfundets matrikel, vilken återfinns på Advokatsamfundets hemsida www.advokatsamfundet.se. Huruvida uppdragen ersätts enligt timkostnadsnormen eller efter andra principer framgår dock inte.

I avsnitt 2.3.2 anger Statskontoret att det finns 1 045 byråer, som åtar sig uppdrag som omfattas av ersättning enligt timkostnadsnormen. För fullständighetens skull måste dock påtalas att dessa byråer också kan åta sig uppdrag, som inte ersätts enligt timkostnadsnormen. Som påtalats ovan saknar Advokatsamfundet kännedom om vilka byråer som åtar sig uppdrag enligt timkostnadsnormen. De advokater och biträdande jurister som omfattas av Statskontorets undersökning, har valts ut på så sätt att de har uppgivit verksamhetsinriktningar i Advokatsamfundets matrikel eller på de domstols-listor som tillhandahålls av samfundet, som normalt omfattar uppdrag som ersätts enligt timkostnadsnormen. Av tabell 5 på s. 122 i rapporten framgår dock att 27,2 procent av uppdragen hos de advokater och biträdande jurister som har besvarat enkäten, inte ersätts på detta sätt. De resultat som rapporten utvisar, blir på detta sätt missvisande i motsvarande mån. Att exempelvis medelvärdet av månadsinkomsten för en advokat eller biträdande jurist, som enbart är verksam inom timkostnadsnormen, skulle vara 47 000 kronor, är därför missvisande. Detta bygger på den felaktiga förutsättningen att arvodet också utanför timkostnadsnormen inte överstiger beloppet enligt normen. Advokatsamfundet ber att få återkomma till denna fråga under avsnitt 4 nedan.

I avsnitt 2.3.2 framgår vidare att Statskontoret har begärt registerdata, oklart varifrån, för de advokatbyråer, som besvarade enkäten. De senast uppdaterade uppgifterna i registren är enligt Statskontoret från år 2009. Uppgifterna i den av Statskontoret genomföra enkätundersökningen avser dock andra tidsperioder. Någon säker slutsats av registeruppgifter är därför inte möjlig att dra. Som exempel kan nämnas att

registeruppgifterna visade att enbart 85 procent av byråerna var verksamma år 2009, medan de byråer som besvarade Statskontorets enkät till 100 procent var verksamma vid tillfället för undersökningen. Den vanligaste anledningen till att en advokat är registrerad som icke verksam är att han eller hon har gått i pension. Att den advokat som en gång gått i pension återkommer som verksam är mycket ovanligt. En annan orsak till att en advokat kan vara registrerad som ej verksam är att vederbörande är föräldraledig, vilket dock förekommer i mycket begränsad omfattning. Att dra några slutsatser av de av Statskontoret inhämtade registeruppgifterna är därför inte möjligt.

Under avsnitt 2.3.3 talas om utvecklingen av rättsliga biträden. När det gäller avsnittet om antal jurister tycks detta avse dels advokater och biträdande jurister, dels de som är verksamma på juristbyråer. Under rubriken Antalet byråer synes dock redovisningen avse enbart advokatbyråer. Redovisningen och slutsatserna som Statskontoret här redovisar förefaller inte vara korrekta. Att en "ny" advokatbyrå uppkommer kan ha en mängd olika förklaringar. En vanlig orsak är att byrån väljer att byta organisationsform, vilket inte kan anses innebära att en "ny" advokatbyrå i den mening som Statskontoret torde avse, kan anses ha uppkommit. I sammanhanget kan påtalas att antalet advokatbyråer har legat på en i stort sett konstant nivå om drygt 1 600 byråer under de senaste tio åren.

När det gäller redovisningen av Advokatsamfundets kritik mot timkostnadsnormen, återges den på ett ofullständigt och fragmentariskt sätt. I denna del hänvisar Advokatsamfundet förutom till det som framgår av bilaga 3 i rapporten, till de synpunkter som Advokatsamfundet har framfört till bl.a. Justitiedepartementet, alltsedan den nuvarande timkostnadsnormen infördes, se bilaga 1.

3. Kostnaderna för rättsliga biträden

Möjligheten att som Statskontoret föreslår beakta ökningen av timkostnadsnormen vid anslagstilldelningen i budgetpropositionen i större utsträckning än som redan görs, torde inte vara möjligt, då normen beslutas först flera månader efter det att anslagstilldelningen har gjorts.

Självklart är det av största vikt att prognosarbetet är av hög kvalitet. Detta är också en fråga som Domstolsverket har arbetat med under lång tid. Problemet är dock att det torde vara ogörligt att med mycket större exakthet än vad som redan sker, göra prognos över exempelvis antalet brottmål på ett år och förhandlingstiden per förordnande. Av naturliga skäl är denna prognos inte möjlig att göra med 100 procentig säkerhet. Att på förhand veta hur många brott som ska begås och hur många av dessa som kommer att leda till åtal samt hur lång förhandlingstid m.m. som behövs för dessa, är en omöjlighet att prognostisera med mycket större exakthet än vad som redan sker.

4. Analys av nuvarande beräkningsmodell

Advokatsamfundet delar Statskontorets bedömning att det är olämpligt att fortsättningsvis använda kostnadsläget på de allmänna advokatbyråerna som grund för beräkningen av timkostnadsnormen, så lång tid efter det att verksamheten vid dessa byråer har upphört. Flera utredningar har också visat att dessa kostnader inte är en relevant jämförelse.

Statskontorets bedömning att ersättningen enligt timkostnadsnormen är tillräckligt hög för att täcka de kostnader som advokatbyråerna har och dessutom ger ett överskott som medger en konkurrenskraftig ersättning till advokater i förhållande till den ersättning som utgår till domare och åklagare, är en uppgift som Advokatsamfundet bestämt förnekar. Även Statskontorets bedömning att debiteringsgraden enligt timkostnadsnormen på 72,5 procent är korrekt, är också en uppgift som Advokatsamfundet anser är felaktig. Inte heller Statskontorets bedömning att den nuvarande metoden för uppräkning av timkostnadsnormen sannolikt innebär att normen blir för hög, är en bedömning som Advokatsamfundet delar. Advokatsamfundet ber att få återkomma till dessa frågor under avsnitt 5.

När det gäller Statskontorets beskrivning av kostnaderna på de allmänna advokatbyråerna delar inte Advokatsamfundet den beskrivning som finns i rapporten under avsnitt 4.1.2, utan vill i stället hänvisa till den beskrivning som finns intagen i bilaga 3 till rapporten under rubriken Kostnadsläget på de allmänna advokatbyråerna.

Under avsnitt 4.1.3 under rubriken Lönespridning och ersättning efter erfarenhet, anger Statskontoret att ett erfaret biträde arbetar snabbare än ett biträde som inte är lika erfaret. I de allra flesta uppdrag, som ersätts enligt timkostnadsnormen, har dock advokaten en mycket begränsad möjlighet att påverka tidsåtgången. Som exempel kan nämnas att uppdragen som offentlig försvarare och målsägandebiträde utgör 68 procent av alla de uppdrag som ersätts enligt timkostnadsnormen. Vid denna typ av uppdrag består den övervägande delen av den debiterbara tiden av att biträdet medverkar vid polisförhör och i förhandling vid domstol. Detta innebär att advokaten saknar möjlighet att i någon större utsträckning påverka tidsåtgången för utförandet av uppdraget för klientens räkning.

Beskrivningen av att det finns möjlighet för domstolarna att ”belöna” biträdena för ett väl genomfört uppdrag, är mindre lyckad och torde vara ett uttryck för bristande förståelse och kunskap om rättens aktörer och dess olika roller. Av 21 kap. 10 § RB och 27 § rättshjälpslagen (1996:1619) framgår att timersättningen får avvika från timkostnadsnormen, om den skicklighet och den omsorg som uppdraget utförts med eller andra omständigheter av betydelse ger anledning till det. Advokatsamfundet uppfattning är dock att denna möjlighet utnyttjas i mycket begränsad omfattning av domstolarna.

Under slutsatser i avsnitt 4.3.5 anger Statskontoret att nuvarande metod för uppräkning av timkostnadsnormen inte beaktar att ökningen av lönerna inom domstols- och åklagarväsendet sker inom en anslagsram, som inte räknas upp i en omfattning som motsvarar löneökningarna för domare och åklagare. Detta innebär enligt Statskontoret att lönerna till domarna och åklagarna måste kompenseras inom respektive anslag genom kostnadsbesparingar på andra områden eller genom att produktiviteten ökar. Motsvarande rationaliseringstryck finns inte med i beräkningsmodellen för timkostnadsnormen, eftersom lönekostnadsnivåerna räknas upp fullt ut varje år. Konsekvensen av detta skulle enligt Statskontoret kunna bli att de rättsliga biträdena får full utväxling på löneutvecklingen inom domstols- och åklagarväsendet, utan att några kostnadsbesparande åtgärder vidtas i den egna verksamheten. Detta är enligt Advokatsamfundets mening en felsyn. Någon utredning som visar att Statskontorets påståenden är korrekta finns inte i rapporten och Advokatsamfundet delar inte Statskontorets bedömning.

Vid införandet av den nuvarande beräkningsgrunden för lönekostnader för jurister anfördes att löneutvecklingen för domare och åklagare skulle läggas till grund för beräkningen. Detta just med hänvisning till att advokaterna skulle följa rättens övriga aktörer i lönehänseende (se Domstolsverkets redovisning av ett regeringsuppdrag, dnr 872-1999, Ny metod för beräkning av timkostnadsnorm). Att lönekostnaderna för jurister i timkostnadsnormen skulle jämföras med KPI och TPI i stället för med andra aktörer i rättssalen innebär en stor principiell förändring. Att överge den grundläggande principen att advokater ska jämföras med domare och åklagare i lönehänseende är inte rimligt.

När det gäller den genomsnittliga totala kostnaden per juristtimme, har Statskontoret i avsnitt 4.4.2 konstaterat att denna enligt enkäten uppgår till 817 kronor per timme. Svarsfrekvensen på enkätundersökningen blev 45 procent. Det är dock enbart vissa enkätsvar som har redovisat en uppdelning på de olika kostnadsposterna i timkostnadsnormen. Detta innebär att svarsfrekvensen i detta avseende är ännu lägre än 45 procent. I de enkätsvar som har redovisat en uppdelning mellan de olika kostnadsposterna uppgår kostnaderna till 846 kronor per timme. Detta resultat ska jämföras med kostnaderna enligt timkostnadsnormen, som för år 2010 uppgick till 1 134 kronor. Den största skillnaden avser lönekostnaden för jurister, som enligt enkäten uppgick till 407 kronor, medan den enligt normen uppgick till 661 kronor (se tabell 4.2). Om omständigheten att advokaten kan ta ut del av överskottet från verksamheten som utdelning i stället för som lön, uppgår dock kostnaderna för advokaterna enligt enkäten till 1 134 kronor, vilket exakt överensstämmer med timkostnadsnormen för år 2010 (se tabell 4.3).

Advokatsamfundet ifrågasätter tillförlitligheten av resultatet avseende kostnaderna, då detta inte överensstämmer med de undersökningar som tidigare har genomförts. Som exempel kan nämnas den undersökning som genomfördes av DV och som redovisas i

DV-rapport 2006:1 Uppföljning av metoden för beräkning av timkostnadsnorm, som i stället visade att kostnaderna enligt timkostnadsnormen var för låga och att dessa rätteligen borde vara 154 kronor högre. Undersökningen visade också att andel debiterbar tid på 72,5 procent, som timkostnadsnormen utgår ifrån är felaktig och att denna andel rätteligen uppgår till 64 procent. Sammantaget medförde detta att kostnaderna var totalt 291 kr för låga i förhållande till timkostnadsnormen, som för år 2006 var 1 029 kronor.

När det gäller inkomst och vinst under avsnitt 4.4.3, har Statskontoret kommit fram till att den genomsnittliga inkomsten under år 2010 var 49 100 kronor per månad. Ägare och delägare uppges ha tjänat i genomsnitt 52 000 kronor i månaden, medan anställda advokater och biträdande jurister tjänade 36 000 kronor respektive 30 500 kronor per månad. De ägare och delägare som hade arbetat mer än 15 år, uppges ha tjänat ytterligare 10 000 kronor mer per månad.

För Advokatsamfundet framstår dessa siffror som minst sagt häpnadsväckande. Inte vid något tidigare undersökningstillfälle har nivåerna på de nu uppgivna inkomsterna till närmelsevis kunnat redovisas. Resultatet från den av Advokatsamfundet genomförda Temo-undersökningen år 2005 redovisade, som ett totalt resultat som inkluderade de affärsjuridiska byråerna, på en medianinkomst på 47 900 kronor per månad. För de advokater som bedrev egen verksamhet uppgick medianinkomsten till 31 250 kronor.

Vid en genomgång av lönestatistiken från JUSEK avseende år 2010, avseende advokatbyråer med inriktning på s.k. allmän praktik, framgår att medellönen uppgick till 34 040 kronor. Vidare framgår att medellönen för advokater som arbetar med brottmål var 38 598 kronor. För de advokater som är inriktade på familjerätt uppgick medellönen till 45 350 kronor.

Enligt avsnitt 4.4.4 arbetade advokaterna och biträdande juristerna i genomsnitt 1 830 timmar under 2010. Detta antal timmar är högre än vad som redovisades i Domstolsverkets rapport, som visade ett genomsnitt på 1 666 arbetade timmar. Att andelen debiterbar tid uppgår till 63 procent, är dock en siffra som väl stämmer överens med såväl Advokatsamfundets genomförda Temo-undersökningar, som med resultatet i DV:s rapport.

Med hänvisning till de ovan redovisade bristerna och felaktigheterna, saknas grund att dra de slutsatser som Statskontoret gör under avsnitt 4.4.5.

Advokatsamfundet har precis genomfört en undersökning som omfattar hela advokatkåren. Resultatet av undersökningen är nu föremål för beredning och analys. I den mån relevant information framkommer ber Advokatsamfundet att få återkomma.

Sammanfattningsvis vill Advokatsamfundet hänvisa till ett exempel, som på ett tydligt sätt åskådliggör de ekonomiska förutsättningar som timkostnadsnormen medger.

1. Intäkter

Enligt timkostnadsnorm för år 2011 (1 166 kr), heltid (1 656 timmar) och 72,5 % debiterbar tid (1 201 timmar)

		Årlig intäkt (tkr)
		1 400

2. Lönekostnader

		Årskostnader (tkr)
Advokatens lön 56 700 kr/mån [1]	=	**680**
Soc. avgifter 31,42 % på 680 tkr	=	**213**
Pensionspremie 20 %	=	**136**
Löneskatt 24,26 %	=	**32**
	Ca	**1 061**
Lön – assistent 12,5 tkr/månad/halvtid	=	**150**
Soc. avgifter 31,42 % på 150 tkr	=	**47**
Pensionspremie 20 %	=	**30**
Löneskatt 24,26 %	=	**7**
	Ca	**234**
		1 295

3. Lokalkostnader och övriga kostnader

Lokal, städ etc.

Datorer/Programvara/service etc.

Utbildning, böcker etc.

Redovisning/revision etc.

Förbrukningsmaterial etc.

[1] Motsvarar medellönen för en rådman år 2011.

5. Slutsatser och förslag

Statskontoret konstaterar inledningsvis att det inte har varit möjligt att på ett tillförlitligt sätt klargöra vilka kostnader som de rättsliga biträdena har för sin verksamhet och att sambandet mellan nivån på timkostnadsnormen och de rättsliga biträdenas kostnader därför bör överges. Trots detta kommer Statskontoret fram till slutsatsen, något oklart hur, att den nuvarande nivån på timkostnadsnormen ger stabila ekonomiska förutsättningar och att nivån för timkostnadsnormen 2012 därför ska utgöra basen för uppräkning av normen till år 2013.

Under avsnitt 5.4.5 anför Statskontoret att det är svårt att fastställa en rimlig jämförelsepunkt för de rättsliga biträdenas löner inom statsförvaltningen. Till detta kommer enligt Statskontoret att det är svårt att jämföra en statlig ämbetsmans månadslön med den ekonomiska ersättning en egenföretagare kan tillgodogöra sig i form av lön, uttag av vinst och fonderad vinst i sitt bolag. Vad Statskontoret inte redovisar är de risker och skillnader, som är förknippade med att driva näringsverksamhet i förhållande till att inneha en statlig anställning.

De mest påtagliga skillnaderna är att de advokater, som är verksamma inom timkostnadsnormens område, driver näringsverksamhet med allt vad det innebär av exempelvis ekonomiskt risktagande. Advokatens oberoende innebär att advokaten är utestängd från den trygghet, som det innebär att vara anställd i statlig verksamhet. Advokaten är inte som domaren oavsättlig. Advokaten saknar den anställningstrygghet som offentliganställda jurister åtnjuter. Advokatens verksamhet är sårbar även i den meningen att advokaten inte åtnjuter den sociala skyddslagstiftning, som anställda i vanlig mening gör. Vid sjukdom är exempelvis inte bara inkomstförlusten en realitet, utan likväl kostnadsansvaret och till yttermera visso bortfallet av klienter. Advokaten har utöver detta att själv göra sina pensionsavsättningar. Advokatverksamheten riskerar också kundförluster. Advokaten är dessutom arbetsgivare och avsätter betydande tid till driften av sin rörelse. Vidare ska advokaten investera i bl.a. utbildning för sig och sin personal. Kompetenshöjning och utbildning är för advokaten såväl en kostnad som en intäktsförlust.

Svarsfrekvensen för enkäten uppgick, som tidigare har nämnts, till 45 procent. Av rapporten framgår att de som har besvarat enkäten till stor del har intäkter och kostnader, som inte kommer från arbete som rättsligt biträde och som ersätts enligt timkostnadsnormen. Enligt uppgift utgjorde uppdrag som rättsligt biträde hälften av svarandes fakturerade inkomster (se s. 87). Detta innebär att de redovisade beräkningarna till stor del bygger på uppgifter om inkomster och kostnader från annan juridisk verksamhet. Detta tyder på att uppdrag utanför timkostnadsnormens område finansierar uppdrag som ersätts av normen. Sammantaget medför detta att det inte är möjligt att lägga resultaten i rapporten till grund för en förändring av timkostnadsnormen på sätt som Statskontoret föreslagit.

Trots dessa påtagliga brister har Statskontoret kommit fram till att det sätt på vilken normen har räknats upp, har varit fördelaktig för de rättsliga biträdena. Hur det är möjligt att göra denna bedömning på det underlag som presenterats i rapporten är mycket svårt att förstå. Statskontoret har dessutom anfört att en allt större del av normen har kommit att räknas upp baserad på löneutvecklingen inom domstolsväsendet, utan att hänsyn tagits till de effektiviseringsmöjligheter, som den tekniska utvecklingen inneburit sedan normen infördes i slutet av 1990-talet. Detta uttalande visar enligt Advokatsamfundets mening att Statskontoret saknar kunskap om hur en advokat, som är verksam inom timkostnadsnormens område, arbetar. Som påtalats ovan består advokatens arbete inom ramen för uppdrag, som exempelvis offentlig försvarare och målsägandebiträde, huvudsakligen av att advokaten deltar i förhör och förhandlingar. Advokatsamfundet anser inte att den tekniska utvecklingen har haft någon nämnvärd påverkan på dessa områden på sätt som Statskontoret tycks mena.

I Statskontorets förslag till ny timkostnadsnorm i avsnitt 5.5 görs, trots de ovan påtalade bristerna, en jämförelse med den nuvarande timkostnadsnormen och enkätresultatet, som leder fram till att nivån på normen ska ligga fast på nuvarande nivå, men att omräkningen för framtiden ska ske på annat sätt.

Enligt avsnitt 5.5.1 ska en uppdelning av timkostnadsnormen göras på olika kostnadsslag. Relationen mellan de olika kostnadslagen ska dessutom ligga fast över tid. Att lönekostnaderna är det kostnadsslag som har ökat mest över tid, ska således inte kunna beaktas för framtiden i den av Statskontoret föreslagna normen. Någon grund för att denna begränsning ska drabba advokaterna, medan domare och åklagare inte ska beröras av denna, finns inte angiven. Advokatsamfundet anser inte att denna begränsning är godtagbar.

Enligt Statskontorets förslag ska löneutvecklingen för tjänstemän inom den konkurrensutsatta tillverkningsindustrin ligga till grund för omräkning av arbetskraftskostnaderna för framtiden. Någon redovisning av på vilket sätt detta kommer att påverka normen har inte redovisats. En noggrann redovisning har däremot gjorts avseende utvecklingen för lönerna för jurister inom domstols- och åklagarväsendet under åren 1999-2012. Advokatsamfundet har dock frågat Statskontoret hur motsvarande utveckling hade sett ut för arbetskraftskostnaderna för tjänstemän i den konkurrensutsatta tillverkningsindustrin under samma tid, men frågan har inte kunnat besvaras. För regeringen måste frågan om vilket utfall förslaget till ny beräkningsgrund för timkostnadsnormen skulle få, vara av central betydelse. Något underlag finns dock inte redovisat i rapporten. Statskontoret verkar dock mena att förslaget skulle medföra en sänkt ersättning till rättsliga biträden, vilket Advokatsamfundet inte kan acceptera.

6. Övriga synpunkter

Frågan om taxorna omfattas i och för sig inte av regeringens uppdrag. Trots detta finns frågan berörd i rapporten. Advokatsamfundet önskar därför ännu en gång påtala att samfundet är mycket kritiskt till systemet med ersättning enligt taxa, som tar sin utgångspunkt i tiden för huvudförhandlingen. Den kritik som Advokatsamfundet har riktat mot taxorna, vinner också stöd av den försöksverksamhet utan taxor som genomfördes år 2003.

Försöket hade till syfte att göra en jämförelse mellan den ersättning som offentliga försvarare och målsägandebiträden tillerkänns enligt de allmänna reglerna om ersättning för arbete och den ersättning som skulle ha utgått om taxan hade tillämpats. Av slutrapporten från försöksverksamheten framgår bl.a. att beviljad ersättning avsevärt översteg de belopp som skulle ha utgått om taxan hade varit tillämplig. I 82 procent av fallen yrkade de offentliga försvararna ersättning med ett belopp som översteg taxan. Motsvarande siffra för målsägandebiträdena var 83 procent. En viktig omständighet att beakta i detta sammanhang var att domstolarna i 94 respektive 93 procent av fallen tillerkände de offentliga försvararna och målsägandebiträdena den begärda ersättningen.

Systemet med timkostnadsnormen och taxorna kännetecknas av en stelbenthet. Effektivitet och yrkesskicklighet beaktas inte. Oavsett om advokaten har mycket lång erfarenhet eller om en biträdande jurist har sitt första förordnande som målsägandebiträde, utgår samma ersättning per timme enligt timkostnadsnormen eller ersättning enligt taxa.

Om advokaten tar initiativ till att vidta exempelvis utredningsåtgärder så att ett mål kan renodlas till enbart stridiga omständigheter, innebär detta ofta att förhandlingstiden kan bli kortare. Detta medför att advokaten blir berättigad till en lägre ersättning. Till detta kommer att advokaten, om taxan är tillämplig, inte heller är berättigad till ersättning för den tid som utredningsåtgärderna har tagit i anspråk.

I sammanhanget kan också påtalas att när det gäller tidsspillan torde advokaten vara ensam om att erhålla lägre ersättning på s.k. obekväm arbetstid. För tid mellan kl. 22.00 och 07.00 erhålls överhuvudtaget ingen ersättning för tidsspillan och för tid mellan kl. 18.00 och 22.00 ersätts tidsspillan endast om den avser restid vid övernattning på annan ort än där den ersättningsberättigade har sitt tjänsteställe och då dessutom med lägre belopp (3-4 § i DVFS 2010:19).

Advokatsamfundet anser att resultatet av försöksverksamheten på ett mycket tydligt sätt visar att systemet med taxor, som bygger på timkostnadsnormen, inte fungerar och att dessa taxor, oavsett vad regeringen väljer att göra med timkostnadsnormen, måste avskaffas.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Anne Ramberg

Bilaga 1

Stockholm den 14 oktober 2010

Justitieminister
Beatrice Ask
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Timkostnadsnormen 2011

Advokatsamfundet har bl.a. i skrivelser av den 5 mars 2008 och 23 oktober 2009 påtalat en mängd brister och invändningar mot den nuvarande timkostnadsnormen. Dessvärre kan konstateras att samtliga dessa påpekanden fortfarande är aktuella.

Våra skrivelser föranledde svar den 1 december 2009, varav framgår att Advokatsamfundets synpunkter ingår som en del i det underlag som ligger till grund för beslutsprocessen kring timkostnadsnormen.

Advokatsamfundet har svårt att med ledning av svaret få en uppfattning om vilka konsekvenser de av samfundet påtalade bristerna i normen har haft för beslutsprocessen av timkostnadsnormen. Någon ledning kan inte heller hämtas i budgetpropositionen för 2011. Advokatsamfundet skulle därför uppskatta ett mer utförligt besked om och i så fall på vilket sätt de av samfundet påtalade bristerna och invändningarna mot timkostnadsnormen har beaktats eller kommer att beaktas inför fastställandet av timkostnadsnormen för 2011.

Advokatsamfundet önskar på nytt framhålla att samfundet välkomnar en dialog avseende hur timkostnadsnormen för framtiden bör utformas.

Med vänlig hälsning

Anne Ramberg

Stockholm den 23 oktober 2009

Justitieminister
Beatrice Ask
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Timkostnadsnormen 2010 m.m.

I skrivelse av den 5 mars 2008, vilken bifogas, har Advokatsamfundet tillskrivit justitieministern angående timkostnadsnormen och frågor för framtiden. På förfrågan från justitieministern redovisades dessutom en mängd statistiska uppgifter avseende tendenserna och förutsättningar för tillväxten av advokater inom humanjuridikens område.

Advokatsamfundet har tagit del av Domstolsverkets beräkningar avseende timkostnadsnormen för 2010 och finner anledning att återigen påtala det angelägna i att regeringen snarast vidtar åtgärder avseende timkostnadsnormen.

Samtliga grundläggande invändningar mot beräkningsmetoden avseende timkostnadsnormen kvarstår. Advokatsamfundet anser inte att det är rimligt att beräkningsmetoden fortfarande tar sin utgångspunkt i en myndighetsliknande struktur som upphörde 1999.

Under alla omständigheter måste de felaktigheter och brister som Advokatsamfundet har påtalat under punkten 1.1. i skrivelsen av den 5 mars 2008 omgående justerats av regeringen.

Advokatsamfundet välkomnar en dialog avseende hur timkostnadsnormen för framtiden bör utformas, så att möjlighet skapas för i vart fall återväxt av advokater inom humanjuridikens område. Detta om regeringen anser att det för framtiden bör finnas advokater som är beredda att företräda enskilda.

Med vänlig hälsning

Anne Ramberg

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Stockholm den 5 mars 2008

Justitieminister
Beatrice Ask
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Timkostnadsnormen och frågor för framtiden

Advokatsamfundet kan konstatera att tillväxten av advokater inom humanjuridikens område är i stort sett obefintlig. Detta väcker en rad frågor av övergripande natur för framtiden.

Sveriges advokatsamfund har sedan den nuvarande timkostnadsnormen infördes tillskrivit regeringen och Justitiedepartementet vid en mängd olika tillfällen och riktat kritik mot normen. Justitieminister Beatrice Ask har med hänvisning till dessa skrivelser framfört önskemål om att Advokatsamfundet skall utveckla de frågor som rör tendenserna och förutsättningarna för tillväxten av advokater inom humanjuridikens område.

Inledningsvis under punkten 1 önskar Advokatsamfundet ännu en gång ge en bakgrund till samfundets åsikter om timkostnadsnormen. De av justitieministern efterfrågade uppgifterna behandlas under punkten 2. Advokatsamfundets slutsatser sammanfattas under punkten 3.

Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 STOCKHOLM, tfn 08-459 03 00, fax 08-660 07 79, www.advokatsamfundet.se, info@advokatsamfundet.se

1. Den nuvarande timkostnadsnormen

1.1 Grunderna för beräkningen

Det kan konstateras att timkostnadsnormen utgår från att en advokat arbetar 1 600 timmar per år och att advokaten kan debitera 72,5 procent av denna tid. Detta innebär att en advokats årliga omsättning baserad på timkostnadsnormen för 2008 uppgår till totalt 1 253 960 kr exklusive moms. Av timkostnadsnormen avser 39 procent lönekostnader för jurister. Detta medför en årsinkomst på 489 044 kr, vilket motsvarar en månadslön på 40 753 kr.

Advokatsamfundet anser att det utrymme som kan avsättas till lön för de advokater som är verksamma inom timkostnadsnormens område i vart fall måste motsvara vad andra likvärdiga aktörer i rättsprocessen tjänar. Med den nuvarande beräkningsmodellen måste underlaget höjas med cirka 20 procent för att nå upp till lägsta rådmanslön.

Under flera år har Advokatsamfundet genomfört Temo-undersökningar om advokatkåren och dess verksamhet. Även Domstolsverket har genomfört en uppföljning av metoden för beräkning av timkostnadsnorm (DV-rapport 2006:1).

Resultaten av de genomförda undersökningarna visar samstämmigt att beräkningen av timkostnadsnormen i flera avseenden vilar på felaktiga grunder. Av utredningarna framgår att timkostnadsnormen utgår från en lägre kostnadsnivå än de verkliga kostnader som resultaten av de genomförda undersökningarna påvisar. Resultaten av de genomförda undersökningarna visar även att medelvärdet för andelen debiterbar tid är cirka 65 procent i stället för de 72,5 procent som normen utgår ifrån. Sammantaget medför enbart dessa felaktigheter att den nuvarande timkostnadsnormen är i vart fall 300 kronor lägre än vad den borde vara.

Om timkostnadsnormen omräknas med en debiterbar tid om 65 procent motsvarar detta en månadslön på 36 537 kr. Detta innebär att löneskillnaden i förhållande till andra aktörer i rättsprocessen i praktiken således är ännu större än vad som ovan redovisats.

Revisionstidpunkten för löneavtalet inom domstolsväsendet är den 1 oktober. Beräkningen avseende lönekostnaden i timkostnadsnormen utgår däremot från augusti månad varje år. Beräkningssättet innebär således en konstant eftersläpning för timkostnadsnormen på tio månader. Till detta kommer att regeringen vid fastställandet av timkostnadsnormen 2008 har beaktat kostnadsutvecklingen för de tre senaste åren. Detta har inneburit att höjningen av timkostnadsnormen blev lägre än vad den annars skulle ha blivit.

Advokatsamfundet anser inte att det är rimligt att de advokater som är verksamma inom timkostnadsnormens område skall behöva stå tillbaka på sätt som de olika revisionstidpunkterna avseende löneavtalen medför. Att regeringen dessutom valt att beakta kostnadsutvecklingen för de tre senaste åren vid beräkningen av timkostnadsnormen medför att advokaterna får stå tillbaka i ännu högre utsträckning.

Oaktat att rättshjälpen är subsidiär till rättsskyddet och att staten enbart finansierar en mindre del av advokatkårens omsättning sätter timkostnadsnormen ändå nivån på advokatens arvode i de fall som rättsskyddet tas i anspråk. Detta gäller även för en stor del av övriga ärenden inom humanjuridiken. De felaktiga förutsättningar som timkostnadsnormen bygger på får således mycket stora konsekvenser för advokatkåren. Ett sådant problem är att återväxten bland de advokater och biträdande jurister som arbetar inom humanjuridikens område är i det närmaste obefintlig.

1.2 Struktur och verksamhet

Metoden som Domstolsverket använder vid fastställandet av timkostnadsnormen utgår alltjämt från de allmänna advokatbyråernas kostnadsläge 1999, vilket omräknas med hänsyn till förändringar i kostnadsnivån. De allmänna advokatbyråernas verksamhet skiljde sig dock i väsentliga hänseenden från övriga advokaters förutsättningar för sin verksamhet.

De på allmänna advokatbyråer anställda advokaterna bar ej ansvaret för de med fri näringsverksamhet förbundna riskerna. Advokaten på allmän advokatbyrå tog ej någon personlig risk i verksamheten, utan hade bara förmån av ökade intäkter i form av andel i resultatet. Advokaten var anställd av en myndighet, advokatbyrån erhöll bistånd från Domstolsverket med bokslutsarbete, löneadministration, utbildning och arkivarbete m.m. Advokater anställda på allmänna advokatbyråer erhöll dessutom lön under utbildning.

De mest påtagliga skillnaderna är att de advokater som nu är verksamma inom timkostnadsnormens område driver näringsverksamhet med allt vad det innebär av bl. a. ekonomiskt risktagande. Advokatens oberoende innebär att advokaten är utestängd ifrån den trygghet som det innebär att vara anställd i statlig verksamhet. Advokaten är inte som domaren oavsättlig. Han saknar den anställningstrygghet som offentliganställda åtnjuter. Advokatens verksamhet är sårbar även i den meningen att advokaten ej åtnjuter den sociala skyddslagstiftning som anställda i vanlig mening gör. Vid sjukdom är exempelvis inte bara inkomstförlusten en realitet, utan likväl kostnadsansvaret och till yttermera visso bortfallet av klienter. Advokatverksamheten riskerar också kundförluster. Av kårens samlade kundförluster är cirka 38 procent att hänföra till familjerättsliga uppdrag. Advokaten är dessutom arbetsgivare och avsätter betydande tid till driften av sin rörelse. Vidare skall advokaten investera i bl.a. utbildning för sig och sin personal. Kompetenshöjning och utbildning är för advokaten i allmänhet såväl en kostnad som en intäktsförlust.

Sammantaget innebär detta att verksamheten som bedrevs vid de allmänna advokatbyråerna inte utgör någon lämplig jämförelse med den verksamhet som advokater verksamma inom timkostnadsnormens område bedriver. Detta oaktat att de subventionerade kostnaderna har återförts vid beräkningen.

Det kan särskilt anmärkas att Domstolsverkets modell för ersättningsberäkningen dessutom utgår från kostnadsutvecklingen inom staten. Denna är inte representativ för kostnadsutvecklingen inom den privata sektorn. Om timkostnadsnormen skall bibehållas anser Advokatsamfundet att modellen måste omarbetas. De faktorer som därefter skall ligga till grund för omräkningen måste hämtas ur statistik som svarar mot en för advokatverksamhet jämförbar kostnadsutveckling.

1.3 Försöksverksamhet utan taxa

Den kritik som Advokatsamfundet har riktat mot timkostnadsnormen vinner också stöd av den försöksverksamhet utan taxor som genomfördes 2003. Av slutrapporten från försöksverksamheten framgår bl.a. att beviljad ersättning avsevärt översteg de belopp som skulle ha utgått om taxan hade varit tillämplig. I 82 procent av fallen yrkade de offentliga försvararna ersättning med ett belopp som översteg taxan. Motsvarande siffra för målsägandebiträdena var 83 procent. En viktig omständighet att beakta i detta sammanhang var att domstolarna i 94 respektive 93 procent av fallen tillerkände de offentliga försvararna och målsägandebiträdena den begärda ersättningen.

Advokatsamfundets anser att resultatet av försöksverksamheten på ett mycket tydligt sätt visar att det nuvarande systemet med taxor, som bygger på timkostnadsnormen, inte fungerar.

2. Frågor för framtiden

2.1 Det fria advokatvalet

Principen om det fria advokatvalet framhölls redan av processlagberedningen, som uttalade att det är av vikt att den misstänkte får någon som han hyser förtroende för till försvarare. Vidare påtalades att om den misstänkte har föreslagit någon skall avvikelse från förslaget inte ske om inte särskilda omständigheter föranleder detta.

En obefintlig återväxt inom den del av advokatkåren som är beredda att företräda enskilda riskerar på sikt att urholka denna grundläggande och fundamentala princip om det fria advokatvalet som finns i vårt rättssamhälle.

2.2 Återväxt

Nettotillväxten inom advokatkåren 2007 var mycket låg. Totalt ökade kåren enbart med 29 ledamöter. Åldersstrukturen inom advokatkåren visar dessutom på en hög medelålder, vilket inom kort torde medföra ett stort antal pensionsavgångar ***(bilaga 1-2)***. Ett omfattande behov av nyrekrytering till advokatkåren föreligger således.

Antalet biträdande jurister har ökat kraftigt under de senaste tio åren ***(bilaga 3-14)***. Under senare år har tillväxten av biträdande jurister nästintill uteslutande ägt rum på de affärsjuridiska byråerna i Stockholm och till viss del även i Göteborg och Malmö ***(bilaga 15)***. Totalt arbetar i dag 1 557 biträdande jurister på advokatbyråerna. Av dessa arbetar 1 127 på de 50 största byråerna som alla, med något undantag, är renodlade affärsjuridiska byråer ***(bilaga 16)***. De 20 största advokatbyråerna, som alla sysslar med affärsjuridik, sysselsätter 60 procent av de biträdande juristerna ***(bilaga 17)***. På enbart de

tre största affärsjuridiska byråerna arbetar 31 procent av de biträdande juristerna ***(bilaga 18)***. Under de senaste tio åren har tillväxten av biträdande juristerna på de två största affärsjuridiska byråerna varit 500 procent.

Inom humanjuridikens område är återväxten bland de biträdande juristerna däremot i stort sett obefintlig. Inför den förestående generationsväxlingen är detta naturligtvis ett mycket stort problem. De villkor som i dag gäller för de advokater som är verksamma inom timkostnadsnormens område gör det omöjligt för de allra flesta advokater att anställa biträdande jurister. Detta har till följd att återväxten inom humanjuridiken, med några enstaka undantag, har uteblivit.

Resultatet av de av Advokatsamfundet genomförda Temo-undersökningarna visar också att andelen advokater som uppger att de huvudsakligen är verksamma inom humanjuridikens område har minskat för varje genomförd undersökning. Under 1999 var det exempelvis 42 procent av advokaterna som uppgav att brottmål var deras huvudsakliga inriktning. Motsvarande siffra för 2005 var endast 31 procent. Även andelen advokater som huvudsakligen arbetar med familjerätt har minskat från 38 procent till 22 procent under samma tid.

Detta medför att det inom en inte alltför avlägsen framtid kommer att saknas erforderligt antal advokater som är beredda att åta sig uppdrag att företräda enskilda. I vissa städer är denna brist redan ett faktum. Det är därför mer än hög tid för regeringen att ställa sig frågan om detta kan accepteras.

2.3 Jämställdhet

Återväxten inom humanjuridiken är dessutom en jämställdhetsfråga, då många av de advokater och biträdande jurister som är verksamma inom timkostnadsnormens område är kvinnor. Exempelvis är 57 procent av dem som är verksamma inom familjerättens område kvinnor.

Av hela advokatkårens ledamöter är cirka 21 procent kvinnor. I åldersgruppen 30-34 år är dock andelen kvinnor hela 47 procent. Detta kan jämföras med övriga åldersgrupper, där fördelningen ser helt annorlunda ut. Enbart 22 procent av kvinnorna är delägare eller driver egen verksamhet. Av de biträdande juristerna är cirka 51 procent kvinnor. Antalet utexaminerade kvinnliga jurister överstiger 50 procent.

Utvecklingen går mycket långsamt och det är först i de lägsta åldersgrupperna som det finns en ökad andel kvinnor i advokatkåren, oaktat att såväl andelen kvinnor på universitetet, som andelen kvinnliga biträdande jurister har ökat betydligt.

2.4 Access to justice

Rättssäkerhet kräver finansiering. Statsfinansiella tillkortakommanden innebär begränsningar i den enskildes rättssäkerhet.

Advokatbyråerna omsatte 12 279 000 000 kr 2006 ***(bilaga 19)***. Några siffror för 2007 finns ännu inte fastställda. Med hänvisning till konjunkturläget under 2007 finns det dock anledning att tro att omsättningen har ökat betydligt. Detta kan jämföras med kostnaderna på rättshjälpsanslaget, som 2007 uppgick till totalt 1 454 794 000 kr.

Ytterst är frågan om vilken nivå timkostnadsnormen skall ligga på en kvalitetsfråga och en fråga om access to justice. Med beaktande av den nästintill obefintliga tillväxten av advokater och biträdande jurister inom humanjuridikens område kommer det att inom en inte alltför avlägsen framtid att saknas advokater som är beredda att företräda enskilda. Den skattefinansierade ersättningen är jämförelsevis så låg att unga nyexaminerade juris kandidater väljer att istället arbeta med affärsjuridik.

Vad som måste anses betänkligt ur rättssäkerhetssynpunkt är att advokater dessutom riskerar att inte få skälig ersättning för utfört arbete, som advokaten bedömt vara nödvändigt för att tillvarata klientens rätt. Ett exempel på en sådan konsekvens är att antalet advokater som väljer att åta sig endast privata försvar ökar. Vid dessa är advokaten inte berövad möjligheten att fullgöra sitt uppdrag nitiskt och med den omsorg som är nödvändig. Detta innebär att vi riskerar en utveckling där det är skillnad på möjligheterna att tillvarata sin rätt beroende av vem som blir misstänkt för ett brott.

Advokatsamfundet vill framhålla vikten av att staten - såvida den önskar värna om en fri och obunden advokatkår med hög etisk och professionell standard – skapar förutsättningar för att advokaterna ges möjlighet att verka inom humanjuridiken och inom ramen för denna verksamhet driva en lönsam rörelse. Frågan är således vad regeringen anser att rättssäkerheten får kosta.

2.5 Rätt till skälig ersättning för nedlagt arbete

Meningen med införandet av de nya reglerna om förbättrad kontroll av rättsliga biträdens ersättningsanspråk var inte att advokaterna skulle erhålla lägre ersättning för utfört arbete. Det kan dock ifrågasättas om detta inte har blivit fallet med hänvisning till det sätt på vilket Justitiekanslern har valt att utöva sin talerätt.

Advokatsamfundet tillåter sig att undra hur det kan vara möjligt för JK, mot tingsrättens bedömning, att med trovärdighet kunna uttala sig om vad som i ett enskilt mål kan anses utgöra skälig ersättning till advokaten. Något som framstår som ännu mer förundrande är att JK i stor utsträckning har fått gehör för sin talan i hovrätterna. Frågan är hur det är möjligt för hovrätten att enbart på handlingarna kunna bedöma advokatens arbete bättre än

vad tingsrätten har gjort. Motsvarande förhållningssätt går inte att återfinna i de ärenden då advokaten överklagar tingsrättens beslut om ersättning. Hovrättens motivering i dessa fall uttalar ofta att hovrätten saknar möjlighet att på den av advokaten åberopade utredningen avvika från den bedömning som tingsrätten har gjort.

Enligt Advokatsamfundets mening är det starkt betänkligt ur rättsäkerhetssynpunkt att advokater riskerar att inte får skälig ersättning för utfört arbete, som bedömts nödvändigt för att tillvarata klientens rätt. Ersättningen till advokaten måste enligt samfundets uppfattning täcka en aktiv insats från advokaten. Detta för att klienten skall kunna garanteras den rättssäkerhet som denne måste anses har rätt till i en rättsstat.

3. Advokatsamfundets slutsatser

Advokatsamfundet anser inte att nuvarande system med timkostnadsnorm är tillfredsställande. Även med bortseende från timkostnadsnormens storlek finns anledning att ifrågasätta systemet som sådant. Den stelbenthet som kännetecknar tillämpningen av systemet är av ondo. Det innebär bl.a. att effektivitet och yrkesskicklighet inte premieras. Advokatsamfundet anser att ett så starkt tidsbundet arvoderingssystem som det nuvarande inte gagnar effektiviteten. Tillräcklig hänsyn tas inte till kunskap, komplexitet, resultat, tvisteföremålets värde och utgången i ärendet m.m. Ytterst är det klienten som drabbas.

Ersättningsformen till advokater bör vara neutral i bemärkelsen att den ej har till syfte att subventionera undersysselsatta advokater. I dess nuvarande utformning utgör den emellertid istället ett redskap att underminera förutsättningarna att verka för de advokater som är sysselsatta med uppdrag utanför det affärsjuridiska fältet och då särskilt inom den traditionella humanjuridiken.

Advokatsamfundet anser att den huvudsakliga principen för ersättning till advokater istället skall vara att arvodet skall bestämmas efter skälighet.

Under alla omständigheter måste basen i timkostnadsnormen höjas. Vidare måste andelen debiterbar tid justeras till 65 procent. Den andel av timkostnadsnormen som avser lönekostnader för jurister måste också höjas så att den motsvarar i vart fall nivån för lägsta rådmanslön.

Om staten önskar värna om en fri och obunden advokatkår måste förutsättningar skapas för att ge skickliga advokater möjlighet att verka inom humanjuridikens område och inom ramen för detta arbete få skälig ersättning för nedlagt arbete. Ett system som tillgodoser rimliga krav på lönsamhet och som främjar ett effektivt arbetssätt måste skapas. En fri och obunden advokatkår som kan tillhandagå allmänheten med kompetent biträde i olika rättsliga angelägenheter är ett viktigt inslag i en rättsstat. För att trygga detta för framtiden krävs att regeringen nu omgående vidtar väsentliga förändringar.

Med vänlig hälsning

Anne Ramberg
Generalsekreterare

Stockholm den 25 oktober 2007

Justitieminister
Beatrice Ask
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Timkostnadsnormen 2008 (ÄR-2007/1119)

Sveriges advokatsamfund inkommer härmed med synpunkter på Domstolsverkets förslag till beräkning av timkostnadsnorm 2008.

Inledningsvis vill Advokatsamfundet hänvisa till tidigare ingivna skrivelser avseende timkostnadsnormen. Advokatsamfundet har senast i skrivelse av den 22 augusti 2007 påtalat det angelägna i att regeringen snarast vidtar åtgärder avseende timkostnadsnormen. Samfundet har även tillskrivit samtliga ledamöter av riksdagen angående frågan om rätten till en advokat och likhet inför lagen. Samtliga skrivelser bifogas för kännedom.

Regeringen har i beslut av den 13 september 2007 givit Domstolsverket i uppdrag att komma in med underlag för bestämmande av timkostnadsnorm för år 2008. I beslutet gav regeringen Domstolsverket i uppdrag att i underlaget ta hänsyn till kostnadsutvecklingen för de tre senaste åren.

Domstolsverkets beräkningar har medfört att timkostnadsnormen enligt nuvarande beräkningsmetod kommer att bli 1 084 kr för år 2008. Om kostnadsutvecklingen för de tre senaste åren skall beaktas blir timkostnadsnormen istället 1 081 kr för nästa år.

Advokatsamfundet motsätter sig att regeringen vid fastställandet av timkostnadsnormen för år 2008 skall beakta kostnadsutvecklingen för de tre senaste åren.

Advokatsamfundet har tidigare framfört kritik mot det förhållandet att revisionstidpunkterna för löneavtalen inom domstolsväsendet är den 1 oktober, medan beräkningarna för lönekostnaden inom ramen för timkostnadsnormen utgår från augusti månad varje år. Detta beräkningssätt innebär en konstant eftersläpning på tio månader.

Förslaget att beakta kostnadsutvecklingen för de tre senaste åren vid beräkningen av timkostnadsnormen medför att advokaterna får stå tillbaka i ännu högre utsträckning. Det kan rimligen inte vara advokatkårens ansvar att se till att svängningarna på rättshjälpsanslaget blir så små som möjligt.

I övrigt vidhåller Advokatsamfundet den kritik som samfundet har riktat mot timkostnadsnormen och som framgår av de bilagda skrivelserna.

Med vänlig hälsning

Anne Ramberg
Generalsekreterare

SVERIGES ADVOKATSAMFUND
Generalsekreteraren

Stockholm den 26 september 2007

Till samtliga ledamöter i
Sveriges riksdag
100 12 STOCKHOLM

Rätten till en advokat och likhet inför lagen

I ett rättssamhälle skall alla ha rätt till en advokat. Tillväxten av advokater inom humanjuridiken är i stort sett obefintlig. Det är flera bakomliggande orsaker till denna utveckling. Den skattefinansierade ersättningen är jämförelsevis så låg att unga nyexaminerade juris kandidater väljer annan inriktning och då i första hand affärsjuridiken. Det kan nämnas att tjugofem procent av de biträdande juristerna i dag är verksamma på de två största affärsjuridiska advokatbyråerna. Humanjuristerna saknar i allmänhet ekonomiska möjligheter att anställa biträdande jurister, vilket innebär att det inte finns någon praktisk skola för de som skall lära sig detta yrke. Frågan är om det i framtiden kommer att finnas advokater som är beredda att företräda enskilda? Och om rätten till advokat endast skall vara förbehållen endast en mycket liten resursstark grupp medborgare?

I budgetpropositionen har cirka fyra procent av statsbudgeten avsatts till rättsväsendet, varav över hälften går till polisen. Kostnaderna för rättshjälpen beräknas uppgå till 1,2 miljarder, motsvarande cirka fyra procent av kostnaderna för rättsväsendet. Detta inkluderar bland annat kostnader för ersättning till offentliga försvarare, målsägandebiträden, offentliga biträden och allmän rättshjälp. Denna ersättning grundas på en timkostnadsnorm som beräknas av Domstolsverket och fastställs av regeringen. Timkostnadsnormen har blivit en fråga om access to justice.

Timkostnadsnormen uppgår idag till 1 056 kr i timmen exklusive moms. Av dessa 1 056 kr utgör 412 kr ersättning till advokaten. Resten skall täcka kostnader för hyra, bokföring, revisorer, försäkringar, investeringar i utbildning, bibliotek, sekreterare och pension m.m.

Normen utgår från att advokaten arbetar 1 600 timmar per år och kan debitera 72,5 procent av den arbetade tiden. Detta skulle enligt Domstolsverkets egen modell medföra en årsinkomst på 477 282 kronor, vilket motsvarar en månadslön på 39 773 kronor.

Flera undersökningar visar att normen felaktigt utgår ifrån en alltför hög andel debiterbar tid. Andelen debiterbar tid uppgår inte till 72,5 procent utan till 65 procent. Det huvudsakliga skälet är att ersättningsnivån inte medger att advokaten har erforderlig juridisk och

administrativ personal anställd. Detta innebär i sin tur att advokaten måste ägna sig åt mindre kvalificerade juridiska uppgifter liksom administrativa icke debiterbara uppgifter som sekreterarsysslor och bokföring . Detta leder till en ond spiral, som i sin tur riskerar att allvarligt försvåra advokatens möjlighet att investera i ny teknik, att förkovra sig och att delta i vidareutbildning. Detta riskerar att få mycket allvarliga konsekvenser.

Undersökningarna visar likaså att timkostnadsnormen utgår från väsentligt lägre kostnader än de faktiska kostnaderna. Sammantaget medför enbart dessa felaktigheter att den nuvarande timkostnadsnormen i vart fall är 300 kr lägre än vad den borde vara. Den kritik som Advokatsamfundet har riktat mot timkostnadsnormen vinner också stöd av den försöksverksamhet utan taxor som genomfördes 2003 (se DV-rapport 2004:2).

Advokaten är i dag den sämst betalde aktören i rättssalen. En rådmanslön uppgår i genomsnitt till 48 235 kronor, att jämföras med ovan nämnda 39 773 kronor. Löneskillnaderna är i praktiken ännu större när man beaktar de felaktiga antaganden som normen vilar på. Advokater driver näringsverksamhet med allt vad det innebär av bl.a. ekonomiskt ansvar och risktagande. Advokatens oberoende innebär att advokaten är utestängd från den trygghet som det innebär att vara anställd i statlig verksamhet. Advokaten är inte som domaren oavsättlig, utan saknar den anställningstrygghet som offentliganställda åtnjuter. För detta straffas i dag den enskilde klienten. Framförallt kvinnor och den stora grupp av människor som inte är högavlönade, är särskilt utsatta.

Vad som måste anses betänkligt ur rättssäkerhetssynpunkt är att advokater dessutom riskerar att inte få skälig ersättning för utfört arbete, som advokaten bedömt vara nödvändigt för att tillvarata klientens rätt. En konsekvens är att antalet advokater som väljer att åta sig endast privata försvar ökar. Vid dessa är advokaten inte berövad möjligheten att fullgöra sitt uppdrag nitiskt och med den omsorg som är nödvändig. Detta innebär att vi riskerar en utveckling där det är skillnad på möjligheterna att tillvarata sin rätt beroende av vem som blir misstänkt för ett brott.

Om staten önskar värna om en fri och obunden advokatkår med hög etisk och professionell standard måste förutsättningar skapas för att ge skickliga advokater möjlighet att verka inom humanjuridiken och inom ramen för detta arbete få skälig ersättning. En av Advokatsamfundets huvuduppgifter är att garantera en etiskt och professionellt högtstående kår. För att trygga detta krävs att väsentliga förändringar avseende timkostnadsnormen vidtas omgående. Det är ett samhällsintresse. Frågan är vad rättvisan och rättssäkerheten för den enskilde får kosta?

Om Du önskar ytterligare information om Advokatsamfundets syn på timkostnadsnormen är Du välkommen att kontakta mig eller besöka vår hemsida, www.advokatsamfundet.se.

Med vänlig hälsning

Anne Ramberg
Generalsekreterare

Stockholm den 22 augusti 2007

Justitieminister
Beatrice Ask
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Angående timkostnadsnormen

I Advokatsamfundets skrivelse till regeringen inför fastställandet av timkostnadsnormen för 2007 påtalade samfundet att det är ofrånkomligt att regeringen nu måste vidta väsentliga förändringar för att komma till rätta med de problem som är förknippade med timkostnadsnormen. Advokatsamfundet ansåg detta oundgängligt och helt nödvändigt om regeringen ville värna den enskildes rätt.

I beslut av den 9 november 2006 avseende timkostnadsnormen för 2007 uttalade regeringen att den hade för avsikt att återkomma i frågan om uppföljningen av metoden för beräkning av timkostnadsnorm.

Regeringen har ännu inte återkommit.

Advokatsamfundet finner anledning att återigen påtala det angelägna i att regeringen snarast vidtar åtgärder avseende timkostnadsnormen.

Enligt delårsrapporten för första halvåret 2007 från Domstolsverket är det ekonomiska läget för domstolarna mycket gott. Advokatsamfundet anser mot denna bakgrund att det nu måste finnas utrymme att vidta väsentliga förändringar och förbättringar såvitt avser timkostnadsnormen och de därmed sammanhängande taxorna i enlighet med vad samfundet påtalat i sin skrivelse till regeringen av den 5 oktober 2006.

Med vänlig hälsning

Anne Ramberg
Generalsekreterare

Stockholm den 5 oktober 2006

Regeringen
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Timkostnadsnormen 2007

Sveriges advokatsamfund inkommer härmed med synpunkter på Domstolsverkets förslag till beräkning av timkostnadsnorm för 2007.

Domstolsverkets förslag

Domstolsverkets beräkningar har lett fram till förslaget att timkostnadsnormen för 2007 skall uppgå till 1 055 kr exklusive moms. I förhållande till 2006 är detta en höjning med 26 kronor. Den föreslagna höjningen är helt oacceptabel. Ännu mer oacceptabelt framstår förslaget om man beaktar att höjningen förra året uppgick till 21 kr.

I Advokatsamfundets skrivelser till regeringen i samband med fastställande av timkostnadsnormen för tidigare år har samfundet framfört ett flertal invändningar mot grunderna för beräkningsnormen. Dessa invändningar och kritiken mot att systemet inte fungerar vidhålls. Advokatsamfundets bilägger tidigare skrivelser angående timkostnadsnormen.

Ny utredning

I regleringsbrevet från december 2004 gav regeringen Domstolsverket i uppdrag att göra en uppföljning av metoden för beräkning av timkostnadsnorm. Uppdraget redovisades i rapporten Uppföljning av metoden för beräkning av timkostnadsnorm, DV-rapport 2006:1, som inkom till regeringen i februari månad.

Av rapporten framgår att timkostnadsnormen för 2006 är 154 kronor lägre än de kostnader som resultatet av den genomförda enkäten påvisar. Resultatet av den genomförda undersökningen visar även att medelvärdet för andelen debiterbar tid är 64 procent i stället för de 72,5 procent som normen utgår ifrån. Advokatsamfundet har under våren 2005 genomfört en Temo-undersökning. Även denna undersökning utvisar att medelvärdet för den debiterbara tiden uppgår till 65 procent. Samma resultat utvisade även den Temo-undersökning som samfundet genomförde 2003. Sammantaget medför enbart dessa felaktigheter att den nuvarande timkostnadsnormen är nästan 300 kronor lägre än vad den borde vara.

Advokatsamfundet har i övrigt utvecklat samfundets syn på timkostnadsnormen i ett yttrande som finns intaget i Domstolsverkets rapport, bilaga 1. Yttrandet biläggs även denna skrivelse.

Principer för ersättning

När det gäller principer för ersättning och därmed sammanhängande frågor såsom det fria advokatvalet och acess to justice m.m. ber Advokatsamfundet även i denna del att få hänvisa till de synpunkter som samfundet framförde i samband med Domstolsverkets uppföljning och då särskilt peka på faran att det i framtiden inte kommer att finnas advokater som är beredda att företräda enskilda.

Slutsats

Advokatsamfundet anser att det är ofrånkomligt att regeringen nu vidtar väsentliga förändringar för att komma till rätta med de redovisade problemen avseende timkostnadsnormen. Detta är oundgängligt och helt nödvändigt om regeringen vill värna om den enskildes rätt.

Som ovan

Anne Ramberg
Generalsekreterare

Kopia för kännedom till Domstolsverket

Stockholm den 11 september 2006

Justitieminister
Thomas Bodström
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Uppföljning av metoden för beräkning av timkostnadsnorm

Domstolsverkets rapport Uppföljning av metoden för beräkning av timkostnadsnorm, DV-rapport 2006:1, inkom till regeringen i februari månad.

I skrivelse av den 29 maj 2006 har Advokatsamfundet begärt att de felaktigheter som rapporten utvisar avseende den nuvarande timkostnadsnormen omgående måste beredas så att felaktigheterna i den nuvarande timkostnadsnormen kan beaktas vid Domstolsverkets beräkningarna inför fastställandet av timkostnadsnormen för 2007.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet pågår alltjämt beredningen av rapporten.

Vid utförandet av regeringens uppdrag anförde Domstolsverket att det var av yttersta vikt att den enkät som ingick i uppföljningen kunde skickas ut innan sommaren 2005. På grund av olika förseningar kunde inte enkäten skickas ut förrän i mitten av juni månad. Utskicket blev felaktigt och ett nytt utskick fick därefter ske i midsommarveckan. Svarsfristen för enkäten angavs till 1 september 2005. Trots förlängning av svarstiden blev svarsfrekvensen mycket låg. En orsak till detta är enligt Advokatsamfundets uppfattning att undersökningen till alldeles övervägande del utfördes under semestertid.

Med beaktande av den skyndsamhet med vilket regeringens uppdrag till Domstolsverket fick bedrivas finner Advokatsamfundet det mycket anmärkningsvärt att inte några åtgärder, med hänvisning till uppföljningens resultat, har vidtagits från Justitiedepartementets sida inför de årliga överläggningarna mellan samfundet och Domstolsverket och inför regeringens fastställande av timkostnadsnormen.

Advokatsamfundet hemställer om besked om att de felaktigheter som den nuvarande timkostnadsnormen innehåller kommer att beaktas vid fastställandet av timkostnadsnormen för 2007. Ett skyndsamt besked i frågan är av största vikt då Advokatsamfundet är kallat till överläggningar med Domstolsverket under vecka 39.

Som ovan

Anne Ramberg
Generalsekreterare

Justitieminister
Thomas Bodström
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Uppföljning av metoden för beräkning av timkostnadsnorm

Domstolsverkets rapport Uppföljning av metoden för beräkning av timkostnadsnorm, DV-rapport 2006:1, inkom till regeringen i februari månad.

I rapporten återfinns en analys av nivån på timkostnadsnormen och delposternas inbördes storlek. Av denna analys framgår att timkostnadsnormen för 2006 är 154 kronor lägre än de kostnader som resultatet av den genomförda enkäten påvisar.

Av rapporten framgår vidare att timkostnadsnormen utgår från att andelen debiterbar tid för advokater uppgår till 72,5 procent. Resultatet av den genomförda undersökningen visar dock att medelvärdet för andelen debiterbar tid är avsevärt lägre och enbart uppgår till 64 procent.

Sammantaget medför enbart dessa felaktigheter att den nuvarande timkostnadsnormen är nästan 300 kronor lägre än vad den borde vara.

Enligt uppgift saknas tidplan för arbetet med rapporten på Justitiedepartementet.

Advokatsamfundet anser att resultaten av rapporten omgående måste beredas så att i vart fall de ovan redovisade omständigheterna kan beaktas vid Domstolsverkets beräkningar inför fastställandet av timkostnadsnorm för 2007.

Stockholm den 29 maj 2006

Anne Ramberg
Generalsekreterare

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Stockholm den 3 februari 2006

Advokatsamfundets synpunkter på timkostnadsnormen

Sveriges advokatsamfund får härmed avge synpunkter i anledning av regeringens uppdrag till Domstolsverket angående uppföljning av metoden för beräkning av timkostnadsnorm.

1. Den nuvarande timkostnadsnormen

1.1 Grunderna för beräkningen

Det kan konstateras att timkostnadsnormen utgår från en debiterbar tid om 72,5 procent av 1 600 debiterbara timmar. Detta innebär att en advokats årliga omsättning baserad på timkostnadsnormen för 2006 uppgår till totalt 1 193 640 kr exklusive moms. Av timkostnadsnormen avser 39 procent lönekostnader för jurister. Detta medför en årsinkomst på 465 519 kr, vilket motsvarar en månadslön på 38 793 kr.

Advokatsamfundet anser att det utrymme som kan avsättas till lön för de advokater som är verksamma inom timkostnadsnormens område i vart fall måste motsvara vad andra likvärdiga aktörer i rättsprocessen tjänar. Med den nuvarande beräkningsmodellen måste underlaget höjas med cirka 20 procent för att nå upp till lägsta rådmanslön om 47 000 kronor.

Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 STOCKHOLM, tfn 08-459 03 00, fax 08-660 07 79, www.advokatsamfundet.se, info@advokatsamfundet.se

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Under 2003 genomförde Advokatsamfundet en Temo-undersökning om advokatkåren och dess verksamhet. Vid tidpunkten för undersökningens genomförande hade Advokatsamfundet 3 515 aktiva ledamöter. Svarsfrekvensen blev 62 procent, vilket torde kunna ge ett rimligt rättvisande resultat.

Av resultatet framgår att beräkningen av timkostnadsnormen i flera avseenden vilar på felaktiga grunder. Det förtjänas särskilt uppmärksammas att 42 procent av ledamöterna uppgav att de arbetade 1 600 timmar, 34 procent 1 601–2 000 timmar och 18 procent mer än 2 000 timmar. Endast 37 procent av ledamöterna uppgav att de kunde debitera över 70 procent av sin arbetade tid. 16 procent uppgav att de kunde debitera mellan 71 och 75 procent, medan 21 procent uppgav sig kunna debitera mer än 75 procent. Detta innebär att den debiterbara tiden i genomsnitt uppgick till 65 procent, vilket även överensstämmer med resultatet av den nu gjorda undersökningen. Om timkostnadsnormen omräknas med en debiterbar tid om 65 procent motsvarar detta en månadslön på 34 780 kr. Detta innebär att löneskillnaden i praktiken således är ännu större än vad som ovan redovisats.

Revisionstidpunkten för löneavtalet inom domstolsväsendet är den 1 oktober. Beräkningen avseende lönekostnaden i timkostnadsnormen utgår från augusti månad varje år. Detta beräkningssätt innebär således en konstant eftersläpning för timkostnadsnormen på tio månader. Det kan knappast vara meningen att de advokater som är verksamma inom timkostnadsnormens område skall behöva stå tillbaka på sätt som de olika revisionstidpunkterna medför.

Oaktat rättshjälpen är subsidiär till rättsskyddet och att staten finansierar en mindre del av advokatkårens omsättning sätter timkostnadsnormen ändock ramen för advokatens arvode i samtliga de fall rättsskyddet belastas och även i en stor del av övriga ärenden inom humanjuridiken. De felaktiga förutsättningar som timkostnadsnormen bygger på får således mycket stora konsekvenser för advokatkåren.

Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 STOCKHOLM, tfn 08-459 03 00, fax 08-660 07 79, www.advokatsamfundet.se, info@advokatsamfundet.se

1.2 Struktur och verksamhet

Metoden som Domstolsverket använder vid fastställandet av timkostnadsnormen utgår alltjämt från de allmänna advokatbyråernas kostnadsläge 2000, vilket omräknas med hänsyn till förändringar i kostnadsnivån. De allmänna advokatbyråernas verksamhet skiljde sig dock i väsentliga hänseenden från övriga advokaters förutsättningar för sin verksamhet.

De på allmänna advokatbyråer anställda advokaterna bar ej ansvaret för de med fri näringsverksamhet förbundna riskerna. Advokaten på allmän advokatbyrå tog ej någon personlig risk i verksamheten, utan hade bara förmån av ökade intäkter i form av andel i resultatet. Advokaten var anställd av en myndighet, advokatbyrån erhöll bistånd från Domstolsverket med bokslutsarbete, löneadministration, utbildning och arkivarbete m.m. Advokater anställda på allmänna advokatbyråer erhöll dessutom lön under utbildning.

De mest påtagliga skillnaderna är att de advokater som nu är verksamma inom timkostnadsnormens område driver näringsverksamhet med allt vad det innebär av bl. a. ekonomiskt risktagande. Advokatens oberoende innebär att advokaten är utestängd ifrån den trygghet som det innebär att vara anställd i statlig verksamhet. Advokaten är inte som domaren oavsättlig. Han saknar den anställningstrygghet som offentliganställda åtnjuter. Advokatens verksamhet är sårbar även i den meningen att advokaten ej åtnjuter den sociala skyddslagstiftning som anställda i vanlig mening gör. Vid sjukdom är exempelvis inte bara inkomstförlusten en realitet, utan likväl kostnadsansvaret och till yttermera visso bortfallet av klienter. Advokatverksamheten riskerar också kundförluster. Av kårens samlade kundförluster är 38 procent att hänföra till familjerättsliga uppdrag. Advokaten är dessutom arbetsgivare och avsätter betydande tid till driften av sin rörelse. Vidare skall advokaten investera i bl.a. utbildning för sig och sin personal. Kompetenshöjning och utbildning är för advokaten i allmänhet såväl en kostnad som en intäktsförlust.

Sammantaget innebär detta att verksamheten som bedrevs vid de allmänna advokatbyråerna inte utgör någon lämplig jämförelse med den verksamhet som advokater

Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 STOCKHOLM, tfn 08-459 03 00, fax 08-660 07 79, www.advokatsamfundet.se, info@advokatsamfundet.se

verksamma inom timkostnadsnormens område bedriver. Detta oaktat att de subventionerade kostnaderna har återförts vid beräkningen.

Det kan särskilt anmärkas att Domstolsverkets modell för ersättningsberäkningen dessutom utgår från kostnadsutvecklingen inom staten. Denna är inte representativ för kostnadsutvecklingen inom den privata sektorn. Om timkostnadsnormen skall bibehållas anser Advokatsamfundet att modellen måste omarbetas. De faktorer som därefter skall ligga till grund för omräkningen måste hämtas ur statistik som svarar mot en för advokatverksamhet jämförbar kostnadsutveckling.

1.3 Försöksverksamhet utan taxa

Den kritik som Advokatsamfundet har riktat mot timkostnadsnormen vinner också stöd av den försöksverksamhet utan taxor som genomfördes 2003. Av slutrapporten från försöksverksamheten framgår bl.a. att beviljad ersättning avsevärt översteg de belopp som skulle ha utgått om taxan hade varit tillämplig. I 82 procent av fallen yrkade de offentliga försvararna ersättning med ett belopp som översteg taxan. Motsvarande siffra för målsägandebiträdena var 83 procent. En viktig omständighet att beakta i detta sammanhang var att domstolarna i 94 respektive 93 procent av fallen tillerkände de offentliga försvararna och målsägandebiträdena den begärda ersättningen.

Advokatsamfundets anser att resultatet av försöksverksamheten på ett mycket tydligt sätt visar att det nuvarande systemet med taxor, som bygger på timkostnadsnormen, inte fungerar.

2. Principer för ersättning

Advokatsamfundet kan konstatera att tillväxten av advokater inom humanjuridiken är i stort sett obefintlig. Detta väcker en rad frågor av övergripande natur.

Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 STOCKHOLM, tfn 08-459 03 00, fax 08-660 07 79, www.advokatsamfundet.se, info@advokatsamfundet.se

2.1 Det fria advokatvalet

Principen om det fria advokatvalet framhölls redan av processlagberedningen, som uttalade att det är av vikt att den misstänkte får någon som han hyser förtroende för till försvarare. Vidare påtalades att om den misstänkte har föreslagit någon skall avvikelse från förslaget inte ske om inte särskilda omständigheter föranleder detta.

En obefintlig återväxt inom advokatkåren riskerar på sikt att urholka denna grundläggande och fundamentala princip om det fria advokatvalet som finns i vårt rättssamhälle.

2.2.Återväxt

Inom humanjuridikens område är återväxten bland de biträdande juristerna i stort sett obefintlig. Inför den förestående generationsväxlingen är detta naturligtvis ett mycket stort problem. De villkor som i dag gäller för de advokater som är verksamma inom timkostnadsnormens område gör det omöjligt för de allra flesta advokater att anställa en biträdande jurist. Under senare år har ökningen av biträdande jurister uteslutande ägt rum på de affärsjuridiska byråerna i storstäderna, som inte är bundna av timkostnadsnormen. Detta medför att tillväxten inom humanjuridiken i det närmaste är obefintlig.

Allt talar för att det inom en inte alltför lång framtid kommer att saknas erforderligt antal advokater som är beredda att åta sig uppdrag att företräda enskilda inom detta område. Det är hög tid för regeringen att ställa sig frågan om detta kan accepteras.

2.3 Jämställdhet

Återväxten inom humanjuridiken är dessutom en jämställdhetsfråga, då många av de advokater och biträdande jurister som är verksamma inom timkostnadsnormens område är kvinnor. Exempelvis är 57 procent av dem som är verksamma inom familjerättens område

Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 STOCKHOLM, tfn 08-459 03 00, fax 08-660 07 79, www.advokatsamfundet.se, info@advokatsamfundet.se

kvinnor. Av hela advokatkårens ledamöter är cirka 20 procent kvinnor. Enbart 12 procent av kvinnorna är delägare eller driver egen verksamhet. Av de biträdande juristerna är cirka 48 procent kvinnor. Antalet utexaminerade kvinnliga jurister överstiger 50 procent.

Det ser inte ut som om utvecklingen leder till nämnvärt ökad kvinnoandel i kåren, oaktat såväl andelen kvinnor på universitetet, som andelen kvinnliga biträdande jurister har ökat betydligt. Samfundet går därigenom miste om professionell arbetskraft.

2.4 Access to justice

Ytterst är frågan om vilken nivå timkostnadsnormen skall ligga på en kvalitétsfråga och en fråga om access to justice. Med beaktande av den obefintliga tillväxten av advokater och biträdande jurister inom humanjuridikens område kommer det att inom en inte alltför avlägsen framtid att saknas advokater som är beredda att företräda enskilda. Advokatsamfundet vill framhålla vikten av att staten - såvida den önskar värna om en fri och obunden advokatkår med hög etisk och professionell standard – skapar förutsättningar för att advokaterna ges möjlighet att verka inom humanjuridiken och inom ramen för denna verksamhet driva en lönsam rörelse. Frågan är således vad regeringen anser att rättssäkerheten får kosta.

Advokatkåren som en företrädare för det allmänna och som en garant för den enskilde att få sin sak prövad kan inte förutsättas bidraga till upprätthållandet av minimikraven i en rättsstat, utan att bli ersatt för sitt arbete på ett sätt som leder till upprätthållandet av integritet och professionalism. Det måste därför skapas förutsättningar för advokater att verka inom humanjuridikens område och inom ramen för denna verksamhet bedriva en lönsam rörelse.

Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 STOCKHOLM, tfn 08-459 03 00, fax 08-660 07 79, www.advokatsamfundet.se, info@advokatsamfundet.se

3. Slutsats

Advokatsamfundet anser inte att nuvarande system med timkostnadsnorm är tillfredsställande. Med bortseende från timkostnadsnormens storlek finns anledning att ifrågasätta systemet som sådant. Den stelbenthet som kännetecknar systemet är av ondo. Det innebär bl. a. att effektivitet och yrkesskicklighet inte premieras. Advokatsamfundet anser att ett så starkt tidsbundet arvoderingssystem som det nuvarande inte gagnar effektiviteten. Tillräcklig hänsyn tas inte till kunskap, komplexitet, resultat, tvisteföremålets värde och utgången i ärendet m.m. Ytterst är det klienten som drabbas.

Ersättningsformen till advokater bör vara neutral i bemärkelsen att den ej har till syfte att subventionera undersysselsatta advokater. I dess nuvarande utformning utgör den emellertid istället ett redskap att underminera förutsättningarna att verka för de advokater som är sysselsatt med uppdrag utanför det affärsjuridiska fältet och då särskilt inom den traditionella humanjuridiken.

Advokatsamfundet anser att den huvudsakliga principen för ersättning till advokater skall vara att arvodet skall bestämmas efter skälighet.

Under alla omständigheter måste basen i timkostnadsnormen höjas. Vidare måste andelen debiterbar tid justeras till 65 procent. Den andel av timkostnadsnormen som avser lönekostnader för jurister måste också höjas så att den motsvarar i vart fall nivån för lägsta rådmanslön.

Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 STOCKHOLM, tfn 08-459 03 00, fax 08-660 07 79, www.advokatsamfundet.se, info@advokatsamfundet.se

Ett system som tillgodoser rimliga krav på lönsamhet och som främjar ett effektivt arbetssätt måste skapas. En fri och obunden advokatkår som kan tillhandagå allmänheten med kompetent biträde i olika rättsliga angelägenheter är ett viktigt inslag i en rättsstat. För att trygga detta krävs att regeringen nu vidtar väsentliga förändringar.

Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 STOCKHOLM, tfn 08-459 63 00, fax 08-660 07 79, www.advokatsamfundet.se, info@advokatsamfundet.se

Justitieminister
Thomas Bodström
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Timkostnadsnormen för 2006

Med hänvisning till Advokatsamfundets brev av den 12 oktober 2005 ber vi att få återkomma med följande synpunkter.

Domstolsverket och Jusek har den 18 oktober 2005 ingått ett nytt löneavtal för domstolsväsendet.

Advokatsamfundet anser att detta löneavtal måste beaktas vid fastställandet av timkostnadsnormen för 2006. Regeringen måste således lägga den avtalsmässiga löneökningen inom domstolsväsendet till grund för beräkningen avseende lönekostnader för jurister i stället för den av Domstolsverket antagna löneutvecklingen på 2,2 procent.

Det nu ingångna löneavtalet måste beaktas trots att olika revisionstidpunkter gäller för timkostnadsnormen och för löneavtalet inom domstolsväsendet, på sätt som Advokatsamfundet tidigare har påpekat. Allt annat skulle leda till helt orimliga konsekvenser för advokatkåren. Det kan knappast vara meningen att de advokater som är verksamma inom timkostnadsnormens område skall behöva stå tillbaka till nästa år för att något löneavtal inom domstolsväsendet inte har varit möjligt att ingå förrän nu.

Stockholm den 20 oktober 2005

Anne Ramberg
Generalsekreterare

Justitieminister
Thomas Bodström
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Timkostnadsnormen för 2006

Sveriges advokatsamfund inkommer härmed med synpunkter på Domstolsverkets förslag till beräkning av timkostnadsnorm för 2006.

Domstolsverkets förslag

Övergripande synpunkter på förslaget

DV:s beräkningar har lett fram till förslaget att timkostnadsnormen för 2006 skall uppgå till 1 027 kr exklusive moms. I förhållande till 2005 är detta en höjning med 19 kronor eller 1,89 procent. Den föreslagna höjningen är naturligtvis helt oacceptabel. Ännu mer oacceptabelt framstår förslaget om man beaktar att höjningen förra året uppgick till 8 kr.

I Advokatsamfundets skrivelser till regeringen i samband med fastställande av timkostnadsnormen för tidigare år har samfundet framfört ett flertal invändningar mot grunderna för beräkningsnormen. Dessa invändningar och kritiken mot att systemet inte fungerar vidhålls.

Den kritik som Advokatsamfundet har riktat mot timkostnadsnormen vinner också stöd av den försöksverksamhet utan taxor som genomfördes 2003. Resultatet av försöksverksamheten visar att beviljad ersättning i mer än 80 procent av fallen översteg de belopp som skulle ha utgått om taxan hade varit tillämplig. Domstolarna tillerkände de offentliga försvararna och målsägandebiträdena dessutom begärd ersättning i 94 respektive 93 procent av fallen.

Beräkningen avseende lönekostnader jurister exklusive lönebikostnader

När det gäller lönekostnader för jurister föreslår DV att posten skall omräknas med 2,71 procent. Även i år saknas avtalsmässiga löneökningar inom domstolsväsendet, då frågan har hänskjutits till lönenämnd.

I årets beräkning har DV, till skillnad från förra året, antagit en löneutveckling inom domstolsväsendet på 2,2 procent. Detta med hänvisning till den nivå som DV och domstolssekreterarna inom Statstjänstemannaförbundet nyligen har träffat avtal om.

Advokatsamfundet anser att en uppräkning måste ske med beaktande av de löneökningar som har skett inom åklagarväsendet, såväl i år som för föregående år. Detta skulle innebära en uppräkning med 5,09 procent. Denna jämförelse känns betydligt mer naturligt än att anta en löneutveckling på den nivå som DV och ST har träffat avtal om. Om man ändå väljer att lägga löneutvecklingen för personal inom ST till grund för beräkningen avseende lönekostnader för jurister skall denna rätteligen räknas upp med avtalet från förra året, som innebar en höjning på 3,56 procent och årets höjning på 2,2 procent, vilket innebär en uppräkning med totalt 5,76 procent.

Det kan vidare konstateras att revisionstidpunkten för löneavtalen är den 1 oktober, medan beräkningarna för lönekostnaden inom ramen för timkostnadsnormen utgår från augusti månad varje år. Detta beräkningssätt innebär således en konstant eftersläpning på tio månader.

Sammantaget visar det ovan anförda med all önskvärd tydlighet den sårbarhet som beräkningsnormen innefattar och de orimliga eftersläpning som den förorsakar.

Övriga synpunkter

Advokatsamfundet kan konstatera att tillväxten av advokater inom humanjuridiken är i stort sett obefintlig. Detta väcker en rad frågor av övergripande natur.

En sådan fråga är principen om det fria advokatvalet. Redan processlagberedningen framhöll att det är av vikt att den misstänkte får någon som han hyser förtroende för till försvarare. Vidare påtalades att om den misstänkte har föreslagit någon skall avvikelse från förslaget inte ske om inte *särskilda omständigheter* föranleder detta. En obefintlig återväxt inom advokatkåren riskerar på sikt att urholka denna grundläggande och fundamentala princip i vårt rättssamhälle.

Även återväxten bland de biträdande juristerna är i stort sett obefintlig. Inför den förestående generationsväxlingen är detta naturligtvis ett mycket stort problem. De villkor som i dag gäller för de advokater som är verksamma inom timkostnadsnormens område gör det dock omöjligt för de allra flesta advokater att anställa en biträdande jurist.

Återväxten inom humanjuridiken är vidare en jämställdhetsfråga, då många av de advokater och biträdande jurister som är verksamma inom timkostnadsnormens område är kvinnor.

Ytterst är frågan om vilken nivå timkostnadsnormen skall ligga på en kvalitétsfråga och en fråga om access to justice. Frågan är således vad regeringen anser att rättssäkerheten får kosta. Att den förslagna höjningen är alltför otillräcklig är dock helt uppenbart.

Stockholm den 12 oktober 2005

Anne Ramberg
Generalsekreterare

Justitiedepartementet
Enheten för processrätt och domstolsfrågor
103 33 STOCKHOLM

Timkostnadsnormen för 2005

Sveriges Advokatsamfund inkommer härmed med synpunkter på Domstolsverkets förslag till beräkning av timkostnadsnorm för 2005. Vidare hemställer samfundet på nytt om att regeringen skall ta initiativ till en utredning av systemet med ersättning enligt taxa. I vart fall måste regeringen nu omedelbart göra en utvärdering av den nuvarande beräkningsmetoden i enlighet med vad som utlovades vid metodens införande 2000.

Domstolsverkets förslag

Domstolsverkets beräkningar har lett fram till förslaget att timkostnadsnormen för 2005 skall uppgå till 1 007 kr exklusive moms. I förhållande till 2004 är detta en höjning med 7 kronor eller 0,77 procent. Advokatsamfundet anser att denna förändring är helt oacceptabel och att den i det närmaste framstår som löjeväckande.

I Advokatsamfundets skrivelser till regeringen i samband med fastställande av timkostnadsnormen för 2001 och 2004, vilka biläggs, framförde samfundet ett flertal invändningar mot grunderna för beräkningsnormen. Dessa invändningar vidhålles.

Försöksverksamheten utan taxa

Advokatsamfundet välkomnade regeringens beslut att genomföra en försöksverksamhet utan taxa för offentliga försvarare och målsägandebiträden.

I brev från Justitieministern till Advokatsamfundet i december 2003 uttalade ministern att redovisningen av försöksverksamheten med ersättning utan taxor eventuellt kunde innehålla faktaunderlag som kunde ligga till grund för nya idéer om hur ersättning av allmänna medel bör bestämmas i framtiden.

Av slutrapporten från försöksverksamheten framgår bl.a. att beviljad ersättning avsevärt översteg de belopp som skulle ha utgått om taxan hade varit tillämplig. I 82 procent av fallen yrkade de offentliga försvararna ersättning med ett belopp som översteg taxan. Motsvarande siffra för målsägandebiträdena var 83 procent. En viktig omständighet att

beakta i detta sammanhang var att domstolarna i 94 respektive 93 procent av fallen tillerkände de offentliga försvararna och målsägandebiträdena den begärda ersättningen.

Advokatsamfundets tidigare framförda åsikt om att resultatet av försöksverksamheten inte kan leda till annan slutsats än att systemet med taxor inte fungerar tillfredställande vidhålls. Med beaktande av resultatet från försöksverksamheten kräver Advokatsamfundet därför på nytt att regeringen omedelbart tar initiativ till en utredning av det nuvarande ersättningssystemet.

Beräkningsmetoden

I den rapport där den nuvarande metoden för beräkning av timkostnadsnormen beskrevs sades att uppföljningar borde göras vart tredje, fjärde eller femte år. Det är nu femte året som metoden används. Advokatsamfundet anser att det omgående bör ske en utvärdering av beräkningsmetoden. Vid det samrådsmöte som ägde rum mellan Domstolsverket och Advokatsamfundet den 23 september ställde sig även verket positiv till en sådan utvärdering.

Stockholm den 28 september 2004

Anne Ramberg
Generalsekreterare

SVERIGES ADVOKATSAMFUND
Generalsekreteraren

Cirkulär nr 21/2004

Ledamöterna av Sveriges advokatsamfund

Domstolsverkets förslag till timkostnadsnorm 2005 och Advokatsamfundets skrivelse, jämte bilagor, till Justitiedepartementet med anledning av förslaget skickas för kännedom.

Stockholm den 11 oktober 2004

Anne Ramberg

Beräkning av ny timkostnadsnorm (kr)

	1999	Andel av totala timkostnads-normen	Bas 2000	Andel av totala timkostnads-normen	Nuvarande timkostnadsnorm 2004	Andel av totala timkostnads-normen	Ny timkostnadsnorm 2005	Andel av totala timkostnads-normen
Lönekostnader jurister (exkl. lönebikostn.)	308,85	0,367	318,12	0,370	387,69	0,388	390,10	0,387
Lönebikostnader jurister	151,95	0,180	156,51	0,182	189,88	0,190	191,05	0,190
Lönekostnader biträden (inkl. lönebikostn.)	134,47	0,160	134,47	0,156	156,85	0,157	162,43	0,161
Lokalkostnader	72,13	0,086	75,01	0,087	75,62	0,076	73,13	0,073
Övriga kostnader	174,72	0,207	176,22	0,205	189,52	0,190	190,54	0,189
Summa kostnader	**842,12**	**1,000**	860,33	1,000	999,55	1,000	1007,25	**1,000**
Timkostnadsnorm inkl moms	**1053**		1 075		1 250		1 259	
Procentuell ökning					3,59		0,77	

Domstolsverket

Diarienr: 931-2004
Enhet/Sektion: Ekonomienheten
Författare: Vega Slottner
Datum: 2004-09-15
Version:

Bilaga 2

Kommentarer till beräkning av timkostnadsnorm för 2005

Metod för beräkning av timkostnadsnorm

Metoden innebär att timkostnadsnormen för år 2000, som byggde på de allmänna advokatbyråernas kostnader, utgör bas för de framtida beräkningarna och att den debiterbara tiden tills vidare ligger fast på nivån 72,5 procent. För de kostnadskomponenter som ingår i normen, lönekostnader och lönebikostnader för jurister, lönekostnader och lönebikostnader för biträden, lokalkostnader samt övriga kostnader, görs en omräkning med hänsyn till förändringar i kostnadsnivån för var och en av komponenterna.

Lönekostnader jurister exkl. lönebikostnader

Posten skall omräknas med den procentuella årliga utvecklingen av månadslöner för ordinarie domare på rådsnivå och icke ordinarie domare (assessorer och fiskaler) inom domstolsväsendet samt för kammaråklagare och assistentåklagare inom åklagarväsendet. Uppgifter om löner för augusti månad varje år inhämtas från DV:s och RÅ:s lönesystem och används för omräkningen.

Domstolsverket - Central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet
551 81 Jönköping • Besöksadress: Kyrkogatan 34 • Telefon: 036-15 53 00
Telefax: 036-16 57 21 • E-post: domstolsverket@dom.se • www.dom.se

DV föreslår att posten omräknas med 0,62 procent enligt nedanstående beräkning. Inom domstolsväsendet har ingen avtalsmässig löneökning skett under perioden utan förändringarna beror på fasta befordringsgångar och normal personalomsättning. Inom åklagarväsendet har kammaråklagarna haft en avtalsmässig löneökning medan assistentåklagarna inte heller haft någon sådan ökning.

		Augusti 2003		Augusti 2004		Förändring	
Titel	Tjänstebenämning	Antal	Genom-snittslön	Antal	Genom-snittslön	Procent	Viktat
	Domstolsväsendet						
ARLR	Assessor i länsrätt	6	36 682	6	36 683	0,00	0,00
HRAR	Hovrättsassessor	94	33 736	84	33 745	0,03	0,00
HRFI	Hovrättsfiskal	102	24 137	109	24 578	1,83	0,15
HRR	Hovrattsråd	103	44 340	101	44 446	0,24	0,02
HRRVOF	Hovrattsråd vice ordf	39	53 000	38	53 000	0,00	0,00
KRAR	Kammarrättsassessor	63	33 333	64	33 126	-0,62	-0,03
KRFI	Kammarrättsfiskal	54	24 741	40	25 100	1,45	0,04
KRR	Kammarrättsråd	64	44 906	62	45 016	0,24	0,01
KRRVOF	Kammarrattsråd vice ordf	22	53 000	22	53 000	0,00	0,00
LMOTA	Adjungerad ledamot	79	28 000	80	28 000	0,00	0,00
LMOTEA	Extra adjungerad ledamot	3	37 000	1	37 350	0,95	0,00
LRASS	Lansrättsassessor	10	36 025	10	37 350	3,68	0,03
LRFI	Länsrättsfiskal	46	26 087	49	26 673	2,25	0,08
REGS	Regeringsrättssekreterare	44	36 549	39	36 590	0,11	0,00
REVS	Revisionssekreterare	32	36 066	31	35 885	-0,50	-0,01
RM	Rådman	488	44 191	486	44 223	0,07	0,03
TIFI	Tingsfiskal	108	26 352	99	26 434	0,31	0,02
	Summa	**1357**		**1321**			**0,35**
	Åklagarväsendet						
	Kammaråklagare	497	35 891	520	37 014	3,13	1,23
	Assistentåklagare	97	24 331	49	24 331	0,00	0,00
	Summa	**594**		**569**			**1,23**
	Viktad procentuell förändring domstols- och åklagarväsendet						**0,62**

Lönebikostnader jurister

Posten skall omräknas med löneutvecklingen men korrigerat med förändringar i de lagstadgade arbetsgivaravgifterna. I den sista självkostnadsberäkningen för de allmänna advokatbyråerna uppgick lönebikostnaderna till 49,2 procent. De bestod av semestertillägg, arbetsgivaravgifter och försäkringspremier, avgifter till kompletterande ålderspension, särskild löneskatt, avgifter till Trygghetsstiftelsen m.fl. samt kostförmåner m.m. Lönebikostnaderna skall enligt den föreslagna metoden utgå från de allmänna advokatbyråernas nivå, och framöver endast variera med förändringar i de lagstadgade arbetsgivaravgifterna. Enligt förslag i budgetpropositionen skall

arbetsgivaravgiften för 2005 vara *32,70* ? procent. Posten lönebikostnader jurister var 49,0 procent i påslag på lönekostnaden år 2004 och blir *oförändrad* ?i den föreslagna nya normen.

Lönekostnader biträden (inkl. lönebikostnader)

Posten skall omräknas med löneutvecklingen för personal som är ansluten till Statstjänstemannaförbundet (ST). Löneutvecklingen för domstolssekreterare inom domstolsväsendet har varit 3,56 procent under perioden augusti 2003 - augusti 2004. I DV:s förslag till timkostnadsnorm för 2005 har omräkning av denna post gjorts med detta procenttal.

Lokalkostnader

Posten skall omräknas utifrån förändringar i Statskontorets s.k. rikthyror, som fastställs årligen för olika s.k. rikthyresområden. Tidigare använde Statskontoret fyra rikthyresområden men fr.o.m. 2004 har Stockholm utanför tullarna med näraliggande kommuner samt storstäder underindelats i Stockholm utanför tullarna och Solna respektive Vissa kommuner nära Stockholm och vissa storstäder. Antalet inkomna mål (tvistemål exkl. gemensam ansökan och brottmål exkl. notariemål) till tingsrätterna de tre senaste åren har använts som vikt för sammanvägning av förändringarna i dessa fem områden. Tingsrätterna har hänförts till det rikthyresområde som gäller för den kommun där respektive tingsrätts kansli är beläget.

Statskontorets rikthyresnivå för 2005 är sänkt i fyra av områdena och oförändrad i området Övriga kommuner. DV föreslår därför att denna post omräknas med -3,3 procent enligt nedanstående beräkning. Organisationsförändringar som är genomförda vid ingången av 2005 har beaktats vid beräkningen. Jämfört med föregående år har sammanläggningar med andra tingsrätter av Svegs, Sandvikens, Strömstads och Trollhättans tingsrätter beaktats. Övriga planerade förändringar har inte beaktats. Statskontorets förändringar av kommunernas inplacering i rikthyresområden har beaktats.

Rikthyresområde	2004		2005		Förändring	
	Antal mål	Rikt-hyra	Antal mål	Rikt-hyra	Procent	Viktat
1	16 751	2 500	16 751	2 300	-8,00	-1,32
2 a)	1 477	1 325	1 477	1 275	-3,77	-0,05
2 b)	22 481	1 025	22 481	1 000	-2,44	-0,54
3	44 555	800	45 391	775	-3,13	-1,39
4	16 582	600	15 746	600	0,00	0,00
Summa	**101 846**		**101 846**			
Viktad procentuell förändring						**-3,30**

Övriga kostnader

Posten skall omräknas med konsumentprisindex (KPI), som var 276,7 i augusti 2003 och 278,2 i augusti 2004. Utvecklingen var således 0,54 procent. DV föreslår att den konstaterade utvecklingen 0,54 procent används för omräkningen.

Justitiedepartementet
Enheten för processrätt och domstolsfrågor
103 33 STOCKHOLM

Timkostnadsnormen för 2005

Sveriges Advokatsamfund inkommer härmed med synpunkter på Domstolsverkets förslag till beräkning av timkostnadsnorm för 2005. Vidare hemställer samfundet på nytt om att regeringen skall ta initiativ till en utredning av systemet med ersättning enligt taxa. I vart fall måste regeringen nu omedelbart göra en utvärdering av den nuvarande beräkningsmetoden i enlighet med vad som utlovades vid metodens införande 2000.

Domstolsverkets förslag

Domstolsverkets beräkningar har lett fram till förslaget att timkostnadsnormen för 2005 skall uppgå till 1 007 kr exklusive moms. I förhållande till 2004 är detta en höjning med 7 kronor eller 0,77 procent. Advokatsamfundet anser att denna förändring är helt oacceptabel och att den i det närmaste framstår som löjeväckande.

I Advokatsamfundets skrivelser till regeringen i samband med fastställande av timkostnadsnormen för 2001 och 2004, vilka biläggs, framförde samfundet ett flertal invändningar mot grunderna för beräkningsnormen. Dessa invändningar vidhålles.

Försöksverksamheten utan taxa

Advokatsamfundet välkomnade regeringens beslut att genomföra en försöksverksamhet utan taxa för offentliga försvarare och målsägandebiträden.

I brev från Justitieministern till Advokatsamfundet i december 2003 uttalade ministern att redovisningen av försöksverksamheten med ersättning utan taxor eventuellt kunde innehålla faktaunderlag som kunde ligga till grund för nya idéer om hur ersättning av allmänna medel bör bestämmas i framtiden.

Av slutrapporten från försöksverksamheten framgår bl.a. att beviljad ersättning avsevärt översteg de belopp som skulle ha utgått om taxan hade varit tillämplig. I 82 procent av fallen yrkade de offentliga försvararna ersättning med ett belopp som översteg taxan. Motsvarande siffra för målsägandebiträdena var 83 procent. En viktig omständighet att

beakta i detta sammanhang var att domstolarna i 94 respektive 93 procent av fallen tillerkände de offentliga försvararna och målsägandebiträdena den begärda ersättningen.

Advokatsamfundets tidigare framförda åsikt om att resultatet av försöksverksamheten inte kan leda till annan slutsats än att systemet med taxor inte fungerar tillfredställande vidhålls. Med beaktande av resultatet från försöksverksamheten kräver Advokatsamfundet därför på nytt att regeringen omedelbart tar initiativ till en utredning av det nuvarande ersättningssystemet.

Beräkningsmetoden

I den rapport där den nuvarande metoden för beräkning av timkostnadsnormen beskrevs sades att uppföljningar borde göras vart tredje, fjärde eller femte år. Det är nu femte året som metoden används. Advokatsamfundet anser att det omgående bör ske en utvärdering av beräkningsmetoden. Vid det samrådsmöte som ägde rum mellan Domstolsverket och Advokatsamfundet den 23 september ställde sig även verket positiv till en sådan utvärdering.

Stockholm den 27 september 2004

Anne Ramberg
Generalsekreterare

Justitiedepartementet
Enheten för processrätt och domstolsfrågor
103 33 STOCKHOLM

Timkostnadsnormen för 2004

Sveriges Advokatsamfund får härmed inkomma med synpunkter på Domstolsverkets förslag till beräkning av timkostnadsnormen för 2004. Vidare hemställer Advokatsamfundet att regeringen tar initiativ till en utredning av det nuvarande systemet för ersättning enligt taxa. I samband med detta bör även en utvärdering ske av metoden för beräkning av timkostnadsnormen i enlighet med vad som utlovades när metoden infördes 2000.

Domstolsverkets förslag

Domstolsverkets beräkningar har lett fram till förslaget att timkostnadsnormen för 2004 skall uppgå till 1 000 kr exklusive moms. Detta motsvarar en höjning med 3,59 procent.

Det kan konstateras att timkostnadsnormen utgår från en debiterbar tid om 72,5 procent av 1 600 debiterbara timmar. Detta innebär att en advokats årliga omsättning baserad på timkostnadsnormen för 2004 skulle uppgå till totalt 1 160 000 kr exklusive moms. Av timkostnadsnormen anses 37 procent avse lönekostnader för jurister. Detta medför en årsinkomst på 429 200 kr, vilket motsvarar en månadslön på 35 766 kr.

Advokatsamfundet anser att denna månadslön måste jämföras med vad andra aktörer inom rättsväsendet tjänar. Detta medför att underlaget som avser lönekostnader för jurister måste höjas cirka 20 procent för att nå upp till den genomsnittliga lönen för en rådman på 44 191 kr.

Advokatsamfundet har under våren låtit genomföra en Temo-undersökning om advokatkåren och dess verksamhet. Vid tidpunkten för undersökningens genomförande hade Advokatsamfundet 3 515 aktiva ledamöter. Svarsfrekvensen blev 62 procent, vilket torde kunna ge ett rimligt rättvisande resultat.

Av resultatet framgår att Domstolsverkets förslag i flera avseenden vilar på felaktiga grunder. Det förtjänas särskilt uppmärksammas att 42 procent av ledamöterna uppgav att de arbetade 1 600 timmar, 34 procent 1 601–2 000 timmar och 18 procent mer än 2 000 timmar. Endast 37 procent av ledamöterna uppgav att de kunde debitera över 70 procent av sin arbetade tid. 16 procent uppgav att de kunde debitera mellan 71 och 75 procent, medan 21 procent uppgav sig kunna debitera mer än 75 procent. Löneskillnaden är således i praktiken ännu större än vad som ovan redovisats .

Denna oskäligt låga ersättning som timkostnadsnormen erbjuder utgör en bidragande orsak till att det saknas tillväxt av advokater inom humanjuridiken. Under 2000 och 2001 har antalet biträdande jurister på advokatbyråer ökat med närmare 55 procent. Denna ökning har med något undantag ägt rum på de affärsjuridiska byråerna i storstäderna. Under 2002 skedde ingen ökning av antalet biträdande jurister. Detta medför att tillväxten inom humanjuridiken i det närmaste är obefintlig. Allt talar för att det inom en inte alltför lång framtid kommer att saknas erforderligt antal advokater som är beredda att åta sig uppdrag att företräda enskilda inom detta område. Det är hög tid för regeringen att ställa sig frågan om detta kan accepteras. Ytterst är detta även en jämställdhetsfråga, då exempelvis 57 procent av de som är verksamma inom familjerättens område är kvinnor.

Metoden som Domstolsverket använder vid fastställandet av timkostnadsnormen utgår alltjämt från de allmänna advokatbyråernas kostnadsläge 2000, vilket omräknas med hänsyn till förändringar i kostnadsnivån. De allmänna advokatbyråernas verksamhet skiljde sig dock i väsentliga hänseenden från övriga advokaters förutsättningar för sin verksamhet. De mest påtagliga skillnaderna är att advokaterna driver näringsverksamhet med den ekonomiska risk som detta innebär. Advokatverksamhet med privatpersoner som klienter riskerar inte sällan klientförluster. Advokaten är dessutom arbetsgivare och avsätter betydande tid till driften av sin rörelse. Vidare skall advokaten investera i bl.a. utbildning för sig och sin personal. Det måste därför åter påtalas att verksamheten som bedrevs vi de allmänna advokatbyråerna inte utgör någon lämplig jämförelse med den verksamhet som övriga advokater bedriver. Detta oaktat att de subventionerade kostnaderna har återförts vid beräkningen.

De i förslaget beräknade lokalkostnaderna är inte anpassade till den kostnadsnivå som råder i bl.a. Stockholm. Enligt Domstolsverkets beräkningar utgör lokalkostnaderna 7,6 procent av den totala timkostnadsnormen. Av Temo-undersökningen framgår att denna siffra är grovt felaktig. De ledamöter som har minst 50 procent av sin fakturering relaterad till timkostnadsnormen har nämligen en kostnad för lokaler som uppgår till 15 procent. Vidare kan det konstateras att även om beräkningen utgår från antalet inkomna mål till tingsrätterna under de senaste tre åren visar dessa siffror att stora och oförklarliga skillnader finns i antalet inkomna mål exempelvis mellan 2001 och 2002. Det måste därför ifrågasättas om det är det rimligt att dessa siffror läggs till grund för beräkningen av lokalkostnaderna.

Principer för ersättning

Advokatsamfundet har sedan lång tid varit kritiska till det nuvarande systemet med ersättning enligt taxa, som tar sin utgångspunkt i tiden för huvudförhandlingen. Regeringens beslut att genomföra en försöksverksamhet utan taxa för offentliga försvarare och målsägandebiträden i de domstolar som ingår i Hovrätten för Västra Sveriges domsområde välkomnades därför av Advokatsamfundet.

Delrapporten bekräftar att den av Advokatsamfundet framförda kritiken är befogad. Den alternativa slutsatsen av rapporten torde annars vara att merparten av alla advokater

antingen ljuger eller är ineffektiva i sin yrkesutövning. Advokatsamfundet anser att resultatet av försöksverksamheten inte kan leda regeringen till annan slutsats än att systemet med taxor inte fungerar tillfredställande och att en förändring av systemet måste komma till stånd.

I samband med att metoden för beräkning att timkostnadsnormen infördes 2000 utställde regeringen dessutom ett löfte om att denna skulle utvärderas efter viss tid.

Det krävs väsentliga och omedelbara förändringar i dagens ersättningssystem för att skapa förutsättningar för en återväxt inom humanjuridiken. Advokatsamfundet anser att ett nytt ersättningssystem som främjar ett effektivt arbetssätt och som dessutom tillgodoser rimliga krav på lönsamhet måste skapas. Sammantaget medför detta att det är angeläget att regeringen snarast ta initiativ till en utredning avseende det nuvarande systemet med ersättning enligt taxa.

Stockholm den 28 oktober 2003

Anne Ramberg
Generalsekreterare

Sveriges advokatsamfund
INKOM
2003 -12- 19

ÅR-2003/1033

REGERINGSKANSLIET

2003-12-18 Ju2003/8340/DOM

Justitiedepartementet
Justitieministern

Sveriges advokatsamfund
Generalsekreteraren
Box 27321
102 54 STOCKHOLM

I samfundets skrivelse om timkostnadsnorm för 2004 begärs att regeringen tar initiativ till en utredning av det nuvarande systemet för ersättning enligt taxa och att det i samband därmed även sker en utvärdering av metoden för beräkning av timkostnadsnorm.

Som jag framhöll i mitt brevsvar till samfundet den 19 december 2002 kan jag hålla med om att det finns ett antal svagheter med systemet för bestämmande av ersättning av allmänna medel.

Under 2003 pågår en försöksverksamhet med ersättning utan taxor för offentliga försvarare och målsägandebiträden i Hovrättens för Västra Sverige domkrets. Slutredovisning av projektet kommer att ske under våren 2004. Denna redovisning kan eventuellt innehålla faktaunderlag som kan ligga till grund för nya idéer om hur ersättning av allmänna medel bör bestämmas i framtiden.

Efter att Domstolsverket utrett frågan om hur timkostnadsnormen borde beräknas fastställde regeringen den nuvarande modellen för beräkning av normen i november 2000. Att så snart efter det att frågan har utretts ge ett nytt uppdrag framstår, som jag tidigare framhållit, inte som det bästa sättet att komma till rätta med problemen.

Jag vill också betona att det inte finns något som hindrar att det förs diskussioner mellan samfundet och Domstolsverket om möjliga förbättringar i dagens system. Liksom tidigare är Justitiedepartementet berett att delta i sådana förutsättningslösa diskussioner.

Bästa hälsningar

Thomas Bodström

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Rosenbad 4
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-20 27 34
E-post: registrator@justice.ministry.se
Telex 178 20 PREMIER S

SVERIGES ADVOKATSAMFUND
Generalsekreteraren

Justitiedepartementet
att Charlotta Arvidsson
103 33 Stockholm

Sveriges Advokatsamfund får härmed dels inkomma med synpunkter på Domstolsverkets förslag till beräkning av ny timkostnadsnorm, dels hemställa att Justitiedepartementet tillsammans med Advokatsamfundet initierar en förutsättningslös utredning om utformningen av formerna för det offentligas ersättning till advokater och biträdande jurister från och med år 2002 och att i denna översyn också ingår frågan om borttagande av moms på advokattjänster för fysiska personer.

Domstolsverkets förslag till timkostnadsnorm

Överläggningar har vid tre tillfällen ägt rum mellan DV och Advokatsamfundet. Vid de två första tillfällena under 1999 företräddes Advokatsamfundet av dess dåvarande generalsekreterare Lars Bentelius och vid den senaste under innevarande år, av undertecknad.

Som framgår av brev den 2 april 2000 har Advokatsamfundet till DV framställt invändningar mot förslaget, bilaga 1. Advokatsamfundet har därvid accepterat vissa antaganden och föreslagit en viss nivå på timkostnadsnormen i syfte att uppnå enighet för år 2001. Enighet har emellertid inte kunnat åstadkommas. Advokatsamfundet hänvisar till vad som närmare framgår av bilagan.

Domstolsverkets förslag till metod för beräkning av timkostnadsnormen innebär att en advokat som arbetar ca 1600 timmar och debiterar 1160 timmar med nuvarande norm kommer upp i en bruttointäkt om 997 600 kronor. Härav skall enligt modellen 37 % anses motsvara lön d vs 369 112 motsvarande en månadslön uppgående till 30 750 kronor.

En annan grundläggande synpunkt är att det utrymme som kan avsättas till lön i vart fall lägst måste motsvara vad andra likvärdiga aktörer i rättsprocessen t e x en rådman tjänar. Med föreslagen teknik måste underlaget hänförlig till lönedelen höjas ca 30% för att nå upp till motsvarande en rådmanslön om 40 000 kronor.

Oaktat rättshjälpen är subsidiär till rättsskyddet och att staten finansierar en mindre del av advokatkårens omsättning ca 800 000 miljoner mot totalt beräknade ca 5 miljarder sätter timkostnadsnormen ändock ramen för advokatens arvode i samtliga de fall rättsskyddet belastas och även i en stor del av övriga ärenden inom humanjuridiken.

Advokatsamfundet har under våren låtit genomföra en Temo-undersökning om advokatkåren och dess verksamhet. Svarsfrekvensen blev 62 %, vilket torde kunna ge ett rimligt rättvisande resultat. Det kan dock noteras att svarsfrekvensen från de största byråerna var låg. Sammanställning av frågor och svar framgår av bilagorna 2-3.

Advokatkåren är mycket heterogen och olikheterna mellan advokaternas intjäningsförmåga är betydande. En rimlig utgångspunkt är dock att advokater med inriktning på humanjuridik måste tillåtas driva en lönsam verksamhet med arvoden baserade på timkostnadsnormen. Temo-undersökningen visar att 46 % av fakturerat arvode var att hänföra till uppdrag för fysiska personer. Offentligt försvar inklusive målsägandebiträde, rättshjälp inkl offentligt biträde och rättsskydd svarar för 39 %.

Av resultatet framgår att DVs utgångspunkter i det aktuella förslaget i flera avseenden vilar på felaktiga antaganden. Det förtjänar särskilt uppmärksammas att 39 % av ledamöterna uppger att de arbetade 1600 timmar, 33 % 1601-2000 timmar och 25 % mer än 2000 timmar. Endast 36 % av advokaterna kunde debitera över 70 % av sin arbetade tid. 19 % uppgav sig kunna debitera mellan 71-75 % av arbetad tid, medan 19 % uppgav sig kunna debitera mer än 75 %.

DV har alltjämt som grundval de allmänna advokatbyråernas verksamhet, vilka i väsentliga hänseenden skiljer sig från övriga advokaters förutsättningar för sin verksamhet. De på allmänna advokatbyråer anställda advokaterna bar ej ansvaret för de med fri näringsverksamhet förbundna riskerna. Advokaten på allmän advokatbyrå tog ej någon personlig risk i verksamheten, utan hade bara förmån av ökade intäkter i form av andel i resultatet. Advokaten var anställd av en myndighet, advokatbyrån erhöll bistånd från DV med bokslutsarbete, löneadministration, utbildning, arkivarbete m.m. Härtill kommer att advokater anställda på allmänna advokatbyråer tillika erhöll lön under utbildning. Kompetenshöjning och utbildning är för advokaten i allmänhet såväl en kostnad som en intäktsförlust. Advokaterna på de allmänna advokatbyråerna utgör därför inte en lämplig jämförelse för övriga advokater.

Blankett nr. 11

Advokatkårens struktur och verksamhet

Vid en internationell jämförelse har Sverige låg advokattäthet.

Advokatkårens struktur har genomgått en fundamental förändring bara de senaste tio åren. Den har från att vara en relativt sammanhållen grupp av små och medelstora allmänpraktiserande byråer kommit att utgöra en påtagligt heterogen grupp av ledamöter med mycket skiftande inriktning och betingelser under vilka de verkar.
Advokatkåren står inför betydande strukturförändringar som en följd av oerhört snabba och djupa förändringar i omvärlden. Utvecklingen utvisar b l a större rörlighet mellan juristyrkena. Tillväxten sker till övervägande del inom storstadsområden, till storbyråer med affärsjuridisk verksamhet verksamma inom och utom Sverige.

Advokatsamfundet har ca 3600 ledamöter, varav cirka 3200 är aktiva och verksamma på 1600 advokatbyråer. Av dessa är ca 1000 enmansbyråer (en inte obetydlig andel i kontorsgemenskap). Samtidigt sysselsätter de tre största advokatbyråerna ca 12 % av de på advokatbyråer verksamma advokaterna och biträdande juristerna.

Principer för ersättning

Advokatsamfundet vill framhålla vikten av att staten - såvida den önskar värna om en fri och obunden advokatkår med hög etisk ock professionell standard – skapar förutsättningar för att advokaterna ges möjlighet att verka inom humanjuridiken och inom ramen för denna verksamhet driva en lönsam rörelse.

Advokatkåren som en företrädare för det allmänna och som en garant för den enskilde att få sin sak prövad kan inte förutsättas bidraga till upprätthållandet av minimikraven i en rättsstat, utan att bli ersatt för sitt arbete på ett sätt som leder till upprätthållandet av integritet och professionalism.

Advokatsamfundet anser inte att nuvarande system med timkostnadsnorm är tillfredsställande. Med bortseende från timkostnadsnormens storlek finns anledning att ifrågasätta systemet som sådant. Den stelbenthet som kännetecknar systemet är av ondo. Det innebär b l a att effektivitet och yrkesskicklighet inte premieras. Advokatsamfundet anser att ett så starkt tidsbundet arvoderingssystem som det nuvarande inte gagnar effektiviteten. Tillräcklig hänsyn tas inte till kunskap, komplexitet, resultat, tvisteföremålets värde, utgången i ärendet, tidskravet (hur bråttom det var) m.m.
Ytterst är det klienten som drabbas.

Ersättningsformen till advokater bör som DV anger vara neutral i bemärkelsen att den ej har till syfte att subventionera undersysselsatta advokater. I dess nuvarande utformning utgör den emellertid istället ett redskap att underminera förutsättningarna att verka för de advokater som är sysselsatt med uppdrag utanför det affärsjuridiska fältet och då särskilt inom den traditionella humanjuridiken. En betydande del av dessa advokater är kvinnor.

Av kårens ledamöter är ca 15 % kvinnor. Av de biträdande juristerna är ca 35% kvinnor. Antalet utexaminerade kvinnliga jurister överstiger 50%. Det ser inte ut som om utvecklingen leder till nämnvärt ökad kvinnoandel i kåren, oaktat såväl andelen kvinnor på universitetet, som andelen kvinnliga biträdande jurister har ökat betydligt. Samfundet går därigenom miste om professionell arbetskraft

Av kvinnorna har 67 % uppgivit att de är verksamma inom familjerättens område. 59 % av kvinnorna uppger att mellan 76-100 % av klienterna var privatpersoner. Motsvarande siffra för männen är 26 %.

Advokatens oberoende innebär att advokaten är utestängd ifrån den trygghet som det innebär att vara anställd i statlig verksamhet- advokaten är inte som domaren oavsättlig. Han saknar den anställningstrygghet som offentliganställda åtnjuter. Advokaten bedriver näringsverksamhet med allt vad det innebär av b l a ekonomiskt risktagande. Advokaten är verksam på en marknad. Advokatens verksamhet är sårbar även i den meningen att advokaten ej åtnjuter den sociala skyddslagstiftning som anställda i vanlig mening gör. Vid sjukdom t e x är inte bara inkomstförlusten en realitet, utan likväl kostnadsansvaret och till yttermera visso bortfallet av klienter. Advokatverksamheten riskerar också kundförluster. Av kårens samlade kundförluster är 38 % att hänföra till familjerättsliga uppdrag.

Advokatsamfundet vill fästa Justitiedepartementets uppmärksamhet på att LMV; Jordbruksverket och ESV synes ha en ersättningsnivå uppgående till 950 kronor per timme plus moms. Tjänstemännen som utför dessa tjänster liksom verksamheterna som sådana är likt domstolar och åklagarmyndigheter till skillnad från advokatbyråer ej konkurrensutsatta. Bevekelsegrunden för varför advokatens arbete skall vara lägre betalt är svår att utröna.

Nuvarande system – som bygger på en ren tidsdebitering, och som dessutom i brottmål utgår från antalet huvudförhandlingsdagar – bygger på ett synsätt som på avgörande punkter inte beaktar den verklighet en advokat verkar i. Tekniken är ett uttryck för brist på insikt i vad advokatyrket egentligen innebär. Den tidsbundna arvodessättningen har dock kommit att få ett ökat tillämpningsområde inom många rättsområden, inte minst mot bakgrund av att rättsskyddets ersättningsnormer följer timkostnadsnormen. Advokatsamfundet tar avstånd ifrån denna utveckling.

Advokatsamfundets inställning har varit att arvodet skall bestämmas efter skälighet. Hur denna skall fastställas och vilka kriterier som skall ligga till grund för bestämmandet härav har tidigare av Holger Wiklund beskrivits på ett klargörande och alltjämt tillämpbart sätt. Ett nytt system som tillgodoser rimliga krav på lönsamhet och som främjar ett effektivt arbetssätt måste tillämpas. En fri och obunden advokatkår med förmåga att tillhandagå allmänheten med kompetent biträde i rättsliga angelägenheter är ett starkt intresse i en modern rättstat. För att trygga bibehållandet därav krävs väsentliga systemförändringar.

Stockholm den 7 augusti 2000

Anne Ramberg

Blankett nr. 11

BILAGA 1

2000-04-02

Domstolsverket
551 81 Jönköping

Domstolsverkets förslag till ny metod för beräkning av timkostnadsnorm

Sammanfattningsvis anges nedan de synpunkter advokatsamfundet har framfört.

Vid samtliga tre överläggningstillfällen mellan DV och advokatsamfundet har det från advokatsamfundets sida betonats att det av principiella skäl inte är lämpligt att de allmänna advokatbyråernas kostnader läggs till grund för beräkningsunderlaget.

Advokatsamfundet har framfört att den tjänst som advokaten tillhandahåller staten skall kunna utgöra grund för en heltidsarbetande advokat att erhålla godtagbar försörjning på timkostnadsrelaterade ärenden. Advokats alltmer specialiserade inriktning, medger i allmänhet ej handläggning av såväl uppdrag av affärsjuridisk karaktär med högre arvoden som timkostnadsrelaterade ärenden. Att timkostnadsnormen är normbildande också för rättsskyddet bör i detta sammanhang beaktas.

Vidare har påpekats att skillnaderna var advokaten är verksam ej beaktas av den föreslagna tekniken. De i förslaget beräknade lokalkostnaderna är t e x inte på något sätt anpassade till den kostnadsnivå som f.n. råder i Stockholms innerstad, där ett stort antal advokater är sysselsatta med uppdrag relaterade till timkostnadsnormen.

Advokatsamfundet har invänt att det för en advokat som bedriver rörelse är svårt att kunna debitera 72,5 % av 1600 timmar motsvarande 1 160 timmar. Advokatsamfundet har ifrågasatt nivån.

Det har understrukits att förslaget ej tar hänsyn till den omständigheten att advokaten är näringsidkare och såväl avsätter betydande tid till driften av sin rörelse som tar betydande risker, till skillnad från andra verksamma inom rättsväsendet.

Advokatsamfundet har i syfte att uppnå enighet med DV anfört att – om tekniken ändock skall accepteras - den del av beräkningsunderlaget som utgör lönekostnader jurister höjs med 30 % för att den advokat som arbetar med uppdrag relaterade till timkostnadsnormen i vart fall skall erhålla en månadslön motsvarande den genomsnittlige rådmannens d.v.s. 40 000 kronor per månad. Advokatsamfundet anser att advokater och rådmän bör ligga på lägst samma lönenivå. Med utgångspunkt i nuvarande basnivå erhåller en advokat som arbetar 1600 timmar och debiterar 72,5 % en lön motsvarande 30 760 kronor, d v s 25 % under vad utgångslönen är för en rådman.

Advokatsamfundet har accepterat beräkningstekniken förutsatt att basnivån höjs enligt ovan och utgångspunkten för beräkning av timkostnadsnormen för 2001 således för 2000 höjs från 860 kronor exklusive moms till 956 kronor exklusive moms motsvarande 414 kronor att jämföras med 318 kronor per timme.

Stockholm som ovan

Anne Ramberg

Bilaga 2

22

Undersökning bland ledamöter i Sveriges advokatsamfund

Tillägg till slutrapport 2000-06-14

Medelvärde respektive median har beräknats avseende vissa uppgifter.
Median innebär att mittpunkten räknats fram vilket får till följd att mycket låga respektive mycket höga värden inte slår igenom i lika hög grad som vid beräkning av medelvärdet.

Antal arbetade timmar i advokatverksamheten under 1999

Medelvärde: 1701 timmar.
Median: 1621 timmar

Andelen debiteringsbar tid under 1999

Medelvärde: 65 %
Median: 64 %

Den del av omsättningen som var att hänföra till den enskilde advokaten under 1999

Medelvärde 1 570 000
Median 1 030 000

- Enligt undersökningen torde de svenska advokatbyråerna totalt omsätta **cirka 5 miljarder** kronor.
- Advokater på enmansbyråer hade en medianomsättning på 610 000 kronor, medan advokater på byråer med tio eller fler advokater hade en medianomsättning på 2 330 000 kronor per advokat.

Byråns kostnader per jurist och månad före lön och lönebikostnader:

Medelvärde: 35 400 kronor
Median: 28 500 kronor.

- Enmansbyråerna hade en mediankostnad på 17 600 kronor per jurist och månad medan byråer med tio eller fler advokater hade en mediankostnad på 52 500 kronor per jurist och månad.

ClibPDF - www.fastio.com

Taxerad inkomst av advokatverksamhet enligt 1999 års taxering

Medelvärde: 522 000 kronor
Median: 370 000 kronor

- Medianinkomsten för kvinnliga advokater var 297 000 kronor.
- Medianinkomsten för advokater vid enmansbyråer var 267 000 kronor per år medan den var 662 000 kronor per år bland advokater som arbetar vid byråer med minst tio advokater.

2000-06-15
Roland Fransson

Bilaga 3

Undersökning bland ledamöter i Sveriges Advokatsamfund

Slutrapport 2000-06-14

Bakgrund

Undersökningen är en totalundersökning vilket innebär att samtliga yrkesverksamma advokater (3210 stycken) erhållit ett frågeformulär per post. Undersökningen inleddes vecka 10 och den avslutades under vecka 18. Svarsfrekvensen blev 62%.

En liknande undersökning genomfördes våren 1995 och många av frågorna har återupprepats i avsikt att kunna följa förändringar över tiden.

I denna rapport fokuseras endast på de väsentligaste tendenserna och eventuella förändringar gentemot resultaten av 1995 års undersökning. 1995 års siffror har i förekommande fall angivits inom parentes. Samtliga redovisade siffror avser procentuell fördelning. Frågor av bakgrundskaraktär vilka ställts för den statistiska bearbetningens skull redovisas inte.

Roland Fransson

OM BYRÅN

Fråga 1.
Hur många advokater är verksamma inom den byrå Du arbetar på ?

1	33 (27)
2-3	21 (23)
4-9	25 (28)
10+	19 (22)
Ej svar	2 (1)

Fråga 2.
Hur många biträdande jurister som ej är advokater är verksamma inom byrån ?

0	32 (32)
1	17 (19)
2-3	11 (14)
4+	16 (16)
Ej svar	23 (19)

Ej svar innebär sannolikt i de allra flesta fall att det inte finns några biträdande jurister som arbetar på byrån.

Fråga 3.
Hur många personer utan juridisk utbildning arbetar inom byrån ?

0	12 (6)
1	23 (20)
2-3	23 (23)
4-8	16 (25)
9+	17 (22)
Ej svar	9 (6)

Fråga 4.
Din huvudsakliga inriktning under 1999. (flera svar möjliga)

Affärsjuridik	60
Arbetsrätt	9
Bolagsrätt	17
Brottmål	42
Familjerätt	38
Fastighetsrätt	27
Förmögenhetsrätt	14
Försäkringsrätt	13
Immaterialrätt	7
Internationella uppdrag	9
Konkursrätt	19
Skadeståndsrätt	27
Skatterätt	5
Straff-/processrätt	16
Övrigt	13
Ej svar	1

Det finns mycket klara könsskillnader. 65 % av männen anger affärsjuridik medan endast 29 % av kvinnorna anger denna inriktning. 67 % av kvinnorna anger familjerätt medan bara 33% av männen anger detta.

Det går inte att jämföra svaren mot 1995 års undersökning då det gjordes en annan indelning av verksamhetsinriktningar i denna undersökning.

Fråga 5. Hur stor omsättning hade advokatbyrån under 1999.

20 % (15%) uppgav att byrån hade en omsättning understigande 1 miljon kronor, medan 24 % (28%) uppgav en byråomsättning på 1-3 miljoner kronor. 12% uppgav 3-6 miljoner kronor. 37 % (41%) uppgav att byrån hade en omsättning överstigande 6 miljoner kronor. Advokatbyråernas omsättning har inte stigit sedan 1995.

Fråga 6. I vilken rörelseform bedrivs byrån.

Aktiebolag	43 (45)
Handelsbolag	21 (29)
Kommanditbolag	14 (7)
Enskild firma	16 (14)
Blandad form	7
Ej svar	1 (0)

ClibPDF - www.fastio.com

Fråga 7a.
Är Du ensam ägare, delägare eller anställd i byrån?

Äger byrån själv	38 (31)
Delägare	51 (52)
Anställd	11 (15)
Ej svar	(2)

Det faktum att antalet anställda har sjunkit jämfört med förhållandena under 1995 kan bero på nedläggningen av de allmänna advokatbyråerna.

Fråga 7b.
Antalet delägare på byrån?

0	1 (2)
1	23 (17)
2-3	18 (19)
4-7	19 (22)
8+	20 (21)
Ej svar	19 (20)

Fråga 8.
Har byrån kontorsgemenskap med annan advokatbyrå ?

Ja	20 (18)
Nej	79 (81)
Ej svar	1 (1)

Fråga 9.
Har byrån kontor på fler orter än den Du arbetar på?

Ja, på annan ort i Sverige	34 (28)
Ja, på annan ort utomlands	12 (14)
Nej, byrån har endast ett kontor	62 (68)

Fråga 10.
Har byrån avtal om samarbete med någon eller några utländska advokatbyråer?

Ja	24 (24)
Nej	74 (75)
Ej svar	1 (1)

Fråga 11.
Har byrån något annat fast samarbete? (flera svar möjliga)

Ja, med revisionsbyrå	8 (12)
Ja, med fastighetsmäklare	3 (3)
Ja, med inkassobyrå	2 (3)
Ja, med begravningsbyrå	1 (1)
Ja, med branschorganisation	5 (3)
Ja, med bank	4 (5)
Ja, med försäkringsbolag	2 (2)
Annat	4 (4)
Ej svar	4 (3)

Det kan noteras att det är färre som har samarbete med revisionsbyrå nu jämfört med för fem år sedan. Övriga förändringar ligger inom felmarginalen.

KLIENTUNDERLAG M M

Fråga 12.
Hur många av Dina klienter under 1999 var privatpersoner (inbegripet dödsbon) ?

10 procent eller mindre	36 (39)
11-50 procent	18 (19)
51-75 procent	14 (13)
76-100 procent	31 (28)
Ej svar	1 (1)

Här finns en stor skillnad mellan kvinnor och män. 59 % av kvinnorna uppgav att mellan 76-100% av klienterna var privatpersoner, motsvarande siffra för männen var 26 %.

Fråga 13.
Ungefär hur många timmar arbetade Du i Din advokatverksamhet (byråfrågor inräknade) under 1999?

39 % arbetade upp till 1600 timmar och 33 % arbetade mellan 1601 – 2000 timmar. 25 % arbetade mer än 2000 timmar.

Skillnader visavi förhållandena under 1994 ligger inom felmarginalen.

Fråga 14.
Ungefär hur stor del av Din arbetade tid i Din advokatverksamhet (byråfrågor inräknade) kunde Du debitera under 1999.

Mindre än 50 procent	9
50-55 procent	13
56-60 procent	12
61-65 procent	12
66-70 procent	15
71-75 procent	17
Mer än 75%	19
Ej svar	3

Vid föregående undersökning var antalet intervaller betydligt färre vilket gör att siffrorna inte direkt kan jämföras. Det rör sig dock inte om några större förändringar.

Fråga 15. Ny fråga.
Hur stora kostnader hade byrån per jurist och månad före lön och lönebikostnader till juristen ?

Mindre än 20 000 kr	17
20 000 – 25 000 kr	12
25 001 - 30 000 kr	11
30 001 – 35 000 kr	11
Mer än 35 000 kr	36
Ej svar	14

FAKTURERING/DEBITERING

Fråga 16.
Hur mycket av byråns fakturering under 1999 var att hänföra till Dig

Mindre än 500 000 kr	10 (9)
500 001 – 1 000 000 kr	26 (23)
1 000 000 – 1 500 000 kr	24 (29)
1 500 001 – 2 500 000 kr	23 (22)
Mer än 2 500 000 kr	15 (14)
Ej svar	3 (3)

Under perioden 1994 – 1999 finns ingen statistisk säkerställd ökning av fakturerade belopp.

Fråga17.
Ungefär hur fördelade sig Din fakturering under 1999 på följande uppdragstyper?

Offentligt försvar inklusive målsägandebiträde	16
Rättshjälp inklusive offentligt biträde	9 (24)
Rättsskydd (exklusive affärsjuridik)	14 (10)
Obeståndsjuridik	10
Affärsjuridik	38
Övriga uppdrag	14

Vid föregående undersökning var svarsalternativen delvis annorlunda utformade vilket innebär att jämförelse endast kan göras avseende rättshjälp och rättsskydd.

Fråga 18. Ny fråga.
Ungefär hur fördelade sig Din fakturering under 1999 på fysiska respektive juridiska personer ?

Fysiska personer	46
Juridiska personer	54

Fråga 19.
Kundförluster under 1999 ? Ange i procent av Din fakturering

Generellt sett låga tal. 60 % har kundförluster understigande 2 %. 26% har kundförluster på mellan 2-5%. Inga säkerställda förändringar sedan 1994.

Fråga 19b. Ny fråga.
Inom vilket/vilka verksamhetsområden är klientförlusterna huvudsakligen hänförliga ?

Här utkristalliserar sig två huvudområden affärsjuridik 29 % och familjerätt 38 %. Inom övriga verksamhetsområden förekommer klientförluster i liten omfattning.

ClibPDF - www.fastio.com

Fråga 20. Ny fråga.
I vilken utsträckning tillämpade Du under 1999 respektive debiteringsprincip.

Tidsdebitering

Liten utsträckning	8
Stor utsträckning	88
Inte alls	1
Ej svar	3

Skälighetsuppskattning vid ärendets avslutande

Liten utsträckning	32
Stor utsträckning	43
Inte alls	8
Ej svar	17

Med klienten överenskommet fast pris

Liten utsträckning	29
Stor utsträckning	4
Inte alls	36
Ej svar	31

Pris som bestämts efter anbudsförfarande

Liten utsträckning	12
Stor utsträckning	1
Inte alls	53
Ej svar	34

Annan debiteringsprincip

Liten utsträckning	4
Stor utsträckning	1
Inte alls	42
Ej svar	54

Fråga 21.
I vilken utsträckning tillämpade Du under 1999 respektive faktureringsrutin ?

Det framkom att fakturering efter avslutat uppdrag förekommer oftast följt av löpande månadsvis fakturering. Inga skillnader jämfört med 1994.

Fråga 22. Ny fråga.
I viken utsträckning förekommer det att klienter begär att få betala i annat än pengar, exempelvis ägarandelar i klientens företag.

Mycket liten utsträckning	12
Ganska liten utsträckning	4
Ganska stor utsträckning	1
Mycket stor utsträckning	0
Inte alls	82

Fråga 23. Ny fråga.
I vilken utsträckning förekommer det att klienter begär att få betala på andra osedvanliga villkor, exempelvis lång kredittid.

Detta förekommer i liten utsträckning. Endast 7% svarar i stor utsträckning.

Fråga 24.
I vilken utsträckning använder Du dig av formuläret i allmänna villkor för advokatuppdrag.

3 av 4 tillfrågade använder inte alls formuläret. Endast 2% uppger att de använder formuläret i stor utsträckning.

DATORN I ARBETET

Fråga 25. Delvis ny fråga.
Frågan innehåller ett stort antal påståenden som den tillfrågade skall ta ställning till. Sammanfattningsvis kan följande slutsatser dras.

- Kåren är i hög grad datoriserad och 98% har angivit att det finns datorer på byrån.
- 87% av det tillfrågade uppger att redovisningssystemet är datoriserat.
- 5 av 6 uppger att datorer används av de flesta på byrån.
- 87 % uppger att byrån kan koppla upp sig mot Internet och ungefär lika många anger att byrån har e-postadress. Däremot har bara 70 % av advokaterna egen e-postadress.
- 7 av 10 uppger att byrån använder e-post för kommunikation med klienter, men bara 10% krypterar e-posten.
- Hälften av de svarande anger att byrån har egen hemsida
- 2 av 3 svarande uppger att klientregistret är datoriserat. Knappt hälften för uppdragskort på data. Endast 14 % uppger att datasystemet bevakar fatalietider.
- 2 av 3 anger att lokalt nätverk finns på byrån.
- Var tredje uppger att byråns jurister kan koppla upp sig mot byråns nätverk från extern dator.
- Endast 1 av 6 anger att byrån har kopplat faxsystem till nätverket.

ClibPDF - www.fastio.com

Fråga 26.
Till vilka av nedanstående ändamål använder Du vanligen själv dator?

Att skriva egen korrespondens	75 (32)
Att skriva juridiska dokument	67 (28)
Att faxa från datorn	10 (3)
Att sända och ta emot e-post/memo	68 (5)
Ej svar	10

Fråga 27. Ny fråga.
Vilket operativsystem används inom byrån?

Det stora flertalet anger att Windows 95/98 eller Windows NT används inom byrån.

Fråga 28. Ny fråga.
Vilken typ av anslutning till Internet har byrån.

Var tredje har uppringd modemanslutning och var fjärde använder ISDN. var 5:e uppger att byrån har fast anslutning till Internet.

Fråga 29. Ny fråga.
E-postrutiner

Ungefär hälften uppger att E-post hämtas och lämnas manuellt medan 43% uppger att detta sker automatiskt.

Fråga 30. Delvis ny fråga.
Vilken/vilka databas/er används inom byrån för att söka juridisk information?

Infolex/proplex används av 49%. CD-lag X används av 29% och 31% använder Pacta. Därefter följer InfoTorg som används av 27%. Den avgiftsfria databasen RIXLEX används av 25%. CD-praxis används av 21%. Övriga databaser används endast marginellt.

ClibPDF - www.fastio.com

MARKNADSSITUATION

Fråga 31. Ny fråga.
Hur upplever Du konkurrens från andra aktörer på den juridiska tjänstemarknaden.

Mycket liten utsträckning	15
Ganska liten utsträckning	32
Ganska stor utsträckning	32
Mycket stor utsträckning	11
Inte alls	8
Ej svar	2

Den upplevda konkurrensen är större bland svarande från byråer med 10 anställda eller fler. Av dessa anser 60% att de upplever konkurrens i ganska eller mycket stor utsträckning.

Fråga 32. Ny fråga.
Om Du upplever konkurrens från andra aktörer: från vilken eller vilka:

Revisorer och andra företagskonsulter	51
Utländska advokatbyråer	10
Juridiska byråer	26
Bankernas juristavdelningar	28
Investmentbanker	6
Begravningsbyråer	14
LRF konsult	10

74% av de svarande på byråer med 10 eller fler advokater upplever konkurrens från revisorer och andra företagskonsulter.

Fråga 33. Ny fråga.
Hur marknadsför sig advokatbyrån?
(flera svar möjliga)

Annonsering i telefonkatalogens gula sidor	77
Utskick till olika målgrupper	14
Hemsida på Internet	46
Nyhetsbrev till klienter	13
Annonsering i dagspress	22
Platsannonser	20
Annonsering i samband med personalbyte, lokalbyte och andra förändringar	26
Sponsring	29

Kurser/seminarier	32
Deltagande i mässor	13
Annat sätt	11
Ej svar	6

Mindre byråer marknadsför sig framförallt i telefonkatalogens Gula Sidor medan större byråer i hög grad använder hemsida, kurser/seminarier och platsannonser.

Fråga 34. Ny fråga.
Anser Du att Advokatsamfundet centralt bör bedriva mera utåtriktade informations- och marknadsföringsaktiviteter i syfte att stärka advokatens position på den juridiska tjänstemarknaden?

Ja	62
Nej	35
Ej svar	2

Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan små och stora byråer.

Fråga 35. Ny fråga.
Är Du beredd att betala för detta genom höjd avgift till samfundet.

Ja	43
Nej	35
Vet ej	21
Ej svar	1

Det kan konstateras att betalningsviljan påverkas starkt av byråstorlek. Bland advokaterna på enmansbyråer är endast 29% beredda att betala höjd avgift, medan bland byråer med mer än 10 anställda är 58% av de svarande beredda att betala höjd avgift.

ADVOKATSAMFUNDET

Fråga 36. Ny fråga.
Är det lätt eller svårt att komma fram i Advokatsamfundets växel.

Nästan alla som har någon uppfattning om detta anser att det är lätt att komma fram.

ClibPDF - www.fastio.com

Fråga 37. Ny fråga.
Vilken service upplever Du att Du att Du får från medarbetarna på Advokatsamfundets kansli.

God service	39
Dålig service	4
Ingen uppfattning	56
Ej svar	1

Svarande från små byråer har oftare en uppfattning om servicenivån på samfundets kansli.

Fråga 38. Ny fråga.
Har Du besökt Advokatsamfundets hemsida www.advokatsamfundet.se?

Det kan konstateras att hälften av de svarande har besökt hemsidan. Det finns en liten överrepresentation bland större byråer och en viss underrepresentation från mindre byråer. Det är dock förhållandevis marginella skillnader. Av enmansbyråerna har 46% besökt hemsidan.

Fråga 39. Ny fråga.
Hur ofta under den senaste tiden?

Dagligen	0
2-3 gånger/vecka	2
Varje månad	15
Någon enstaka gång	82
Ej svar	1

Fråga 40. Ny fråga.
Saknar Du något på hemsidan.

Ja	5
Nej	22
Vet ej	69
Ej svar	4

ClibPDF - www.fastio.com

Fråga 41. Ny fråga.
Vad tycker Du om Advokatsamfundets yrkesservice m.m.

Här får Advokatsamfundets yrkesservice i vid bemärkelse betygsättas. Följande slutsatser kan dras.

- Tidskriften advokaten får högt betyg. 82% av de svarande tycker att tidskriften Advokaten är bra. 12% anser att den är mindre bra och endast 2% tycker att den är dålig.

- Endast en tredjedel betygsätter samfundets hemsida. Av de som tillkännager uppfattning tycker två tredjedelar att hemsidan är bra och resterande tredjedel att den är mindre bra. Endast 2% av de tillfrågade anser att den är dålig.

- Nyhetsbrevet Advokatnytt anser drygt hälften av de svarande är bra och 22% tycker att den är mindre bra. 5% tycker att Advokatnytt är dålig.

- 4 av 5 tar ställning till Yrkesrådets kursutbud och av dessa tycker knappt två tredjedelar att kursutbudet är bra och en knapp tredjedel att det är mindre bra. 6% tycker att kursutbudet är dåligt.
- 7 av 10 betygssätter minneslistor/checklistor och av dessa tycker tre av fyra att minneslistorna är bra.

- Endast en tredjedel av de tillfrågade uttrycker uppfattning om det informations/marknadsföringsmaterial som går att beställa. Av de som har en åsikt tycker ungefär lika många att det är bra som de som tycker att det är mindre bra.

- 7 av 10 uttrycker uppfattning om den information som lämnas om advokatförsäkringar och två tredjedelar av dessa tycker att informationen är bra.

DIN ARBETSSITUATION

Fråga 43.
Skulle Du vilja säga att Du är nöjd eller missnöjd med Din advokatverksamhet ?

Mycket nöjd	29 (34)
Ganska nöjd	50 (52)
Varken eller	14 (10)
Ganska missnöjd	6 (3)
Mycket missnöjd	1 (0)

Kåren är något mindre nöjd idag än vad som var fallet för fem år sedan. Advokater på större byråer som arbetar inom det affärsjuridiska området är generellt sett mera nöjda.

ClibPDF - www.fastio.com

Fråga 44.
Skulle Du vilja förändra Din advokatverksamhet i något av följande avseenden ?

Ja , byta verksamhetsinriktning	6 (6)
Ja, skaffa fler uppdrag	21 (22)
Ja, erhålla bättre ekonomiskt utbyte	47 (37)
Ja, arbeta vid större byrå	4 (3)
Ja, arbeta vid mindre byrå	0 (1)
Ja, kortare arbetstid	36 (31)
Ja, annat	3 (4)
Ej svar	3 (2)

Jämfört med situationen för fem år sedan är det framförallt andelen som önskar erhålla bättre ekonomiskt utbyte som ökat.

Av de som önskar erhålla bättre ekonomiskt utbyte är de som arbetar med humanjuridik överrepresenterade.

Fråga 45.
Skulle Du välja ett annat yrke än advokatens om Du hade möjlighet att börja om ?

Ja, definitivt	6 (3)
Ja kanske	32 (27)
Nej, knappast	39 (42)
Nej, definitivt inte	21 (27)
Ej svar	2 (1)

Något fler skulle välja ett annat yrke jämfört med vad som angavs vid föregående undersökning. Humanjuristerna är något överrepresenterade vad beträffar tveksamhet till yrkesvalet.

Fråga 46.
Har Din arbetssituation som advokat förändrats under senare år.

Ja, till det bättre	36 (38)
Nej, oförändrat	38 (46)
Ja, till det sämre	25 (14)
Ej svar	2 (2)

Samma tendenser som redovisats i föregående fråga finns här.

ClibPDF - www.fastio.com

Det kan konstateras att kårens inkomster inte stigit sedan 1994. Alla förändringar ligger inom felmarginalen. Kåren visar en mycket heterogen inkomstbild.

51% av de som arbetar på enmansbyråer taxerar för upp till 300 000 kronor, medan 5 % av de som arbetar på byråer med 10 eller fler advokater taxerar för en inkomst upp till 300 000 kronor.

47% av de som arbetar på byråer med 10 advokater eller fler taxerar för en inkomst överstigande 700 000 kronor. Endast 5 procent av advokaterna på enmansbyråerna når denna inkomst.

Fråga 55. Ny fråga.
Ungefär hur stort var det sammanlagda värdet av redovisat årsresultat och pensionsavsättningar i advokataktiebolaget (som låg till grund för 1999 års taxering)

Under 25 000 kr	12
25 001 – 50 000 kr	7
50 001 – 75 000 kr	6
75 001 – 100 000 kr	6
100 001 – 150 000 kr	7
150 001 – 200 000 kr	4
200 001 – 250 000 kr	3
250 001 – 300 000 kr	2
300 001 – 350 000 kr	3
350 001 – 400 000 kr	2
400 001 – 450 000 kr	1
450 001 – 500 000 kr	1
Mer än 500 000	15
Ej svar	31

Samma mönster som avser taxerad inkomst återfinns i svaren på denna fråga.
43 % av enmansbyråerna avsätter upp till 75 000 kronor medan 34% av de som arbetar på byråer med 10 advokater eller fler avsätter mer än 500 000 kronor.

ClibPDF - www.fastio.com